

MAO'CU "PRATIĞİN FELSEFESİ, YA DA FELSEFENİN PRATIĞI"

Enço İVANOV

Felsefe doktoru

Maocular, izledikleri anti-leninist ve anti-sosyalist politik çizgilerini «gerekçelendirmek» ve «haklı» göstermek amacıyla birçok «nazariye», «kavram» ve «slogan» işlediler ve büyük bir gürültü ile bunları propaganda ediyorlar. Bunlar arasında, Mao Tsze - Tung'un felsefi görüşlerine ilişkin olanlar önemli bir yer tutuyor. Çin Komünist Partisi gazetesi «Jenmin-Jibao» nun yazdığına göre, «işçi hareketindeki savaş çizgilerini en doğru ve en bilimsel olarak Başkan Mao'nun felsefi düşünceleri genelleştiriyor. Bu nedenle biz, Başkan Mao'nun felsefi çalışmalarını öğrenmek ile parti tarihini öğrenmeyi birleştirmeliyiz.» (1)

Çin basınında açıklanan bu tür görüşlerin amacı, «Başkan Mao'nun felsefe kitaplarının işçi sınıfı üstüne yazılmış olduğu hakkında» (2) yanlış bir kanı yaratmaktır. Diğer bir deyişle, onun felsefi görüşlerinin, «işçi sınıfının fel-

sefesi, parti felsefesi» (3) olduğuna dair gerçek dışı bir kanı oluşturmaktır.

Felsefe alanındaki Maoçu kavramlar, antikomünizmin bir sıra ideologları tarafından ilgiyle karşılanıyor ve kabul ediliyorlar. Örneğin, Amerikalı M. Radjay, «Komünizm problemleri» ve «Maoizm nedir» adlı antikomünist tartışma dergisinde, marksizmi soyut kavramlar ve kategoriler sistemi olarak tanıttıktan sonra, Mao Tsze - Tung'un, marksizmi «devrimci pratikte» somutlaştırdığını yazıyor. Mao'nun görüşlerinde, «Marksist», «leninist» ya da «stalinist» olmayan bir çeşit «pür (temiz) maoist» nitelikte olan görüşleri araştırırken, M. Radjay, Maoizmin ayırdedici «önemli (belki de en önemli) karakteristiği olarak felsefesiyle pratiği arasındaki karşılıklı etkiyi» (4) görüyor.

Ne var ki, V.İ. Lenin'in de belirttiği

gibi, filozoflar hakkında hüküm verirken, onların kendi kendilerine taktıkları etiketlere değil, sorunları pratikte nasıl çözdüklerine, kimlerle elele verdiklerine, kimlerle yürüdüklerine, kendilerini izleyenlere neler öğrettiklerine ve öğretmeye devam ettiklerine bakılır. Bu ölçüler Maoizmi incelerken çok önemlidir. Çünkü onun ideologları, Leninizmi açıkça reddeden kimi revizyonistlerden farklı olarak, görüşlerine «gerçek» marksist etiketi takıyor ve bunların anti-leninist özlerini saklamaya çabalyorlar.

Mao Tsze-Tung'un felsefi görüşlerini tüm olarak bilimsel bir analize tabi tutmak bu makalenin çerçevesini aşmaktadır. Çin kaynaklarına göre, özleri bakımından Mao Tsze-Tung'un şu kitapları felsefidir: «Pratik Hakkında» (1937); «Çelişkiler Hakkında» (1937); Halk içindeki Çelişkileri Doğru Çözme Sorununa İlişkin (1957); «Propaganda Çalışmaları Üstüne Umum Çin Toplantısı Demeci» (1957); «İnsanda Doğru Düşünce Nereden Doğuyor» (1963). Mao

Tsze Tung'un «Seçilmiş Eserler» derlemesine alınmış olan ilk iki makale yeniden redakte edilerek tamamlanmıştır. Bununla güdülen amaç, bir dizi önemli felsefe sorunu hakkındaki maocu anlayışların gerçek özünü üstü kapalı bir biçimde söylemek idi, bu özellik gözönünde bulundurulmalıdır. Bu düzmeçilik, maocuların 1950 yılları başında uyguladıkları uyuşma (kompromi) taktiklerinin bir parçasıdır. O zaman onlar, Çin Komünist Partisindeki Marksist-Leninist kadroların baskısı altında, kendi inançlarına karşın, Çin'in geleceği üstüne Mao Tsze-Tung'un planlarından, geçici olarak, vazgeçmek ve marksistler maskesini takınmak zorunda kalmışlardır. Bu yüzden onun yalnızca bazı sorunlar karşısındaki tutumunu ele alacağız. Daha somut olarak, onun felsefi görüşlerinin karakteristik niteliklerini yoğunlaşmış biçimde dile getiren diyalektik materyalizme ilişkin kaba (vulgar), spekülâtif ve pragmacı politik yanlarını inceleyeceğiz.

Felsefi bilgilerin, teorik ve metodolojik, sosyal ve sınıfsal görevlerinin özüne değgin bazı maocu spekülasyonlar üstüne:

Maoizmin ideologları yıllardan beri marksist-leninist felsefeyi, sınıf savaşının reel pratiğinden; maddi üretimden ve bilimsel deneyden «kopuk», «soyut» ve «skolastik» bir öğreti gibi göstererek ve «kitabî bilgilere» karşı savaş bayrağı altında gözden (saygınlık) düşürmeye çabalyorlar. Maoculara göre, felsefi bilgiler «tam bilgiler» değildir. Zira, objektif realitede varlığı öğrenilen olguların özelliklerini ve aralarındaki ilişkileri duyum yoluyla tanıtmaktan yoksundurlar. Onların iddialarına göre, filozoflar objektif gerçeklik hakkında «önce tam olmayan kitabî bilgilere sahip oluyorlar» (5) Çünkü «bilginler, bilimsel teo-

rilerini yargılar ve ilkeler şeklinde ortaya koyarken, bunlara kaynaklık etmiş olan bütün deney ve nesnelere ayrıntılarıyla anlatamıyorlar, belki anlatamazlardı da». (6) Bu durumda filozoflar, maoculara göre, «soyut», «tam olmayan» kavram ve kategorilerini «somutlaştırılmaları» için sınıf savaşımına, maddi üretime ve bilimsel deneylere «şahsen katılmaları»dır. Bu yolla, bilginler, yargı ve ilkelerini felsefi düzeye çıkarmada temel ödevi görmüş olan somut olgulara, deneylere ve maddelere ilişkin kavram ve kategorilerini duyumsal bilgi ve tasarımlarla «tamamlamalı» ve «zenginleştirmeli» dirler. (7).

Belli ki, maocuların felsefi kavram ve kategorileri somutlaştırma ile ilgili diyalektik anlayışları, marksizme tamamen karşıt ve yabancıdır ve tümünden biçimseldir. Dahası var. Pratiğe «şahsen katılma» savı da, ciddi eleştiriye dayanacak türden değildir. Bu tez, Çinde enternasyonalci komünistler denen «doğmatiklere» karşı 40'larda yürütülmüş olan düşünsel ve siyasal «eğitim» kampanyası sırasında, Mao Tsze-Tung tarafından metafizik yöntemle formüle edilmiş, «kişisel deney» ile toplumsal pratiği eşdeğer sayan, bir tutan sava dayanıyor. Mao Tsze-Tung'a göre, «doğmatiklerin» bilgileri «kitaplardan hazır biçimde» alınmış, «tam olmayan bilgilerdir.» Bunlarda «dolaysız deneyin» (8) duyumsal verileri yetersizdir.

Marksist-Leninist hükme göre doğru olan şudur: Toplumsal pratik, duyuşsal bilginin ve mantıklı düşüncenin kaynağıdır. Dahası var. Pratik, bilginin sadece kaynağı değil, aynı zamanda duyuşsal bilgiden mantıklı bilgiye geçiş hareketinin de temeli ve gerçeğin ölçütüdür. Ne var ki, Mao Tsze-Tung'un, «İnsan herhangi bir olayı, onunla temas etmeden tanıyamaz, yani, eğer onun hayatı (pratik), bu olayın koşulları içinde geçmemişse, bilemez» (9) şeklindeki iddiası doğru değildir. Ona göre, «sadece şahsi katılma bir şeyin dış yanına dokunma olanağı sağlar, ya da yalnız şahsi katılma... bir şeyin, ya da şeylerin aslını (öz) açıklamamıza ve anlamamıza imkân verir» (10). O, bu tezini daha inandırıcı hale sokmak için, marksist-leninist ideolojinin ünlü kurucularının, o zamanki sınıf savaşının ve bilimsel deneylerin pratiğinde aldıkları «şahsi rolü», yozlaştırılmış bir biçimde, ele alıp gösteriyor. (11).

Algılama sürecinin bu tür yorumlanması, bilimin gelişimindeki gerçek sü-

reçlerle açıktan açığa çelişmektedir. Bu çelişki, bilginin objektif temeli ve kaynağı ile, onun somut olarak araştırılmasının teorik başlangıcı arasında git-tikçe daha fazla artan mesafe yüzünden çok daha büyüktür. Mao Tsze-Tung iddia ediyor ki, kapitalist toplumun gelişmesindeki kanunların bilimsel çözümlenmesi, Karl Marks ile F. Engels'in proletaryanın devrimci savaşımına ancak «şahsen katılmaları» sayesinde mümkün olmuştur. Bu iddia gerçeğe uymamaktadır. Karl Marks, «baştan başladı» (V. İ. Lenin), yani, kapitalizmin gelişmesindeki tekeli aşama öñü dönemini niteliyen tarihsel koşulların çözümlenmesiyle başladı. Fakat mu, «şahsi katılma» ve «dolaysız kavrama» anlamında değil, dolaylı yoldan teorik sonuçlara ulaşmada objektif realitenin temel ve kaynak ödevi gördüğü anlamındadır. Kapitalist toplumun marksist çözümlenmesi (tahlil), birbirini izliyen, zincirleme teorik bir sistem idi. Bunda analiz, daha az konkre soyutlamalardan daha derin ve toplumsal gerçekliği her yanlı yansıtan bilimsel soyutlamalara geçerek bilgiyi derece derece arttırıyordu. Daha açık bir deyişle, canlı algılamadan derece derece soyut düşünceye giderek gerçekliği daha iyi tanıtırdu. Gerçeği tanımanın görüntüsünden özüne, basitinden karmaşığına, daha az özden daha derin öze, dolaylısızdan dolayımlyıya, izafî hakikattan mutlak hakikata doğru giden bir akış içinde inceleme yolu izlemiştir.

Bilginin, pratiğin üstüne derece derece yükselmesi şeklindeki bu tanıma hareketinde çözümlenen objektif gerçeğe özgü varlıklar hakkında duyuşsal yolla edinilen bilgi ile dolaysız bağlar arasındaki ilişkiler giderek daha zor sezilebilir hale geliyor, ayrıca da, toplumsal pratikte «şahsen yeralma» etkenininin

rolü, giderek azalıyor ve ikinci dereceye düşüyor. Başka bir deyişle, bilimsel araştırmada, zorunluk olarak, bilimsel soyutlamanın baş ögesi olan teorice ve yöntemsel açıdan yetişkin sùbje'nin rolü öne geçiyor. Daha basit söyleyişle, bu aşamada insan, çözümleme yoluyla, hiç bir algının erişemeyeceği yerlere ulaşarak, basit algılamamın ötesine geçiyor. Duyular, insanı varolan şeylere doğrudan başlarken, insan akli dış dünyayı dolaylı olarak yansıtıyor.

Maocuların, kategorilerin somutluğuna değgin anlayışları temelden yoksundur. Onlar bu konuda konkreliğı, çözümlenen olaydan duyum yoluyla edinilen belirtilerin sayısı olarak görüyorlar, olgu ve şeylerin, ashını anlama yolunda ileri atılmış bir adım olarak görmüyorlar. Felsefi kavram ve kategoriler, objektif realitenin temel bağlantılarını, en genel yasallıklarını anlatırlar, bu anlamda soyutturlar, çözümlenen olgunun duyum yoluyla verdiği belirtiyi saptamazlar. Maocu anlayış, bu doğru hükme dayandığı halde, bu kategorilerin duyusal yetersizliklerini gidermek ve «zenginleştirme» yoluyla felsefi bilgileri somutlaştırmak zorunluğunu ileri sürmekle yanlıgı içindedir. Bu ilkelikle, primivizm ile zamanında F. Engels alay ederek şöyle yazıyordu: «Bu eski hikâyedir. Önce duyusal şeylerden çıkarıp arındırarak soyutlamalar yaparlar, sonradan da duyusal olarak bilmek, zamanı görmek ve boşluğu koklamak isterler.» (12)

Eski hikâye, ne yazık ki, Çin Komünist Partisinin bugünkü yönetiminin, felsefe işçileriyle ilgili ve bunların bilimsel araştırma çalışmalarındaki düzeye, niteliğe, yöntemlere ve stile değgin resmi politikası oldu. Kuşku yok ki, toplumsal pratiğı, felsefe kavram ve kategorilerinde dolaysız olarak «genelleştirme» ve «toplama» isteğı, felsefi sorun-

ların ve kavramların bilimsel düzeyini ilkelletirmeye ve kabalaştırmaya götürcektir, fakat maocu ideologlar bundan hiç de rahatsız olmuyorlar. (13) Çin ideolojik silâh deposunda felsefe bilimini, şu ya da bu felsefi hükümü ve durumu, «örnekleme» ve bunlarla «açıklama» yolunda örnekler yığınına indirgeme eğilimi açık olarak belirmiştir. Aslında bu, Mao Tsze-Tung'un birçok «kavramından» yalnızca biridir. O, örneğın önemini şöyle açıklamaktadır: «Karşıtların birliğı ile ilgili kavramı açıklamak amacıyla yapılan çalışmada yalnızca çok sayıda ve özlü örnekler göstererek, onlara ve yüzlerce misaller vererek ideoloji, bilgi ve düşünsel düzey yükseltilebilir.» Mao Tsze-Tung, belirli bazı örnekler yardımı ile felsefi kategori ve kavramların gerçekliğini açıklama ve önemini göstermede bu ilkesel olanaklardan yararlanıyor. Ne var ki, o bunu, ele aldığı felsefi kavramı açıklamak ve doğrulamak için yapmıyor, tam tersine diyalektik materyalizmde yozlaştırılmış bir çözüm biçiminde ortaya koyma amacıyla, politik alanda herhangi bir geri dönüşünü aklama amacıyla yapıyor.

Bu yargı, yalnızca Mao Tsze-Tung'un çalışmalarında kullandığı örnekler sayısının çokluğu, niceliğı ile değil, asıl bu örneklerin niteliğı ile doğrulanmaktadır. O, diyalektik çelişkilere «örnek» olarak olguların aynı, ya da basbayağı karşıt ve eşit anlamda olmayan yanlarını mekanik olarak karşı karşıya koyuyor. Örneğın: «yaşam ve ölüm», «üst ve alt», «yıkım ve mutluluk», «kolaylık ve güçlük», «savaş ve barış», «kadın ve erkek», «çalışma ve dinlenme», «uyku ve uyanıklık», «hızlı ve yavaş», «gerginlik ve gevşeklik» ve bir sıra başka benzerleri gibi.

Kendiliğinden anlaşılır ki, gerek nesnel gerçeklik ile ilgili bilgilerin gelişi-

mindeki karmaşık ve çok yönlü sürecin öğrenilmesinde olsun ve gerekse toplumsal yasallıkların ve eğilimlerin tam yansıtılışı olarak bilimsel ideolojinin gelişmesini izlemeye olsun, objektif gerçeklik yalnız örneklerle kavranamaz. Örnekler istediği kadar çok ve diyalektik olsun, gene de onlar karşıtların birliği ve çatışması üstüne bayağı örneklerdir. Oysa, karşıtların birliği ve çatışması, marksist felsefede nesnel dünyanın ve onu tanımanın genel diyalektik yasaasıdır. Karşıtların birliği ve çatışmasını birbirinin aynı, ya da birbirinden farklı örnekler toplamı olarak görme ile, bunu doğada, toplumda ve düşüncedeki hareket, gelişim ve değişime değgin genel bir kanun olarak diyalektik biçimde yorumlama arasındaki fark çok açıktır.

Marksist, bilimsel kavramda, insanı çevreleyen sosyal ve doğal olaylardaki hareket ve değişim hakkında kendiliğinden oluşmuş fikir ve tasarımlar akılcı, bilimsel bir sistem düzeyine çıkarılmıştır. Bu sistemin hem eğitim-bilim değeri hem de nazari-yöntembilim önemi vardır. V.İ. Lenin'in, Plehanov'un, diyalektiği «örnekler toplamı» olarak gösterme çabalarını eleştirmesi bir rastlantı değildir. Elbette ki, diyalektik materyalist felsefenin klasikleri de, özel bilimlere ve toplumsal pratiğe değgin örneklerden yararlanmışlardır. Ama onlar bu örnekleri belirli felsefi konumları göstermek, açıklamak, kanıtlamak ya da yalanlamak amacıyla kullanmışlardır. Fakat klasikler, incelenen felsefi kavramı ya da okulu, hele de diyalektik materyalizmi, komünist ideolojiyi ve bilimsel bilgiyi, örnekler toplamına asla indirgememişlerdir. Karşıtların çatışması, çözümlenen olayın değişik yanlarını, mekanik olarak karşı karşıya koyma, «onlarca» ve «yüzlerce» örneği tekrarlama ve ezberleme yaklaşımı ile, nesnel gerçekli-

ğin karmaşık, çok yönlü ve diyalektik olarak algılanması sürecinin yansıtılması, olumlu ve etkin şekilde açıklanamaz. Bu yaklaşım ya doğmatizme, ya revizyonizme, ya da her ikisine birden götürülecektir, ama hiçbir şekilde marksist-leninist ideolojinin bilimsel ve yaratıcı karakterini, doğru olarak anlamaya götürmeyecektir. Maoizmin ideolojisi, toplumsal yasallıkların canlı ve çok yönlü algılanıp, bilinmesi sonucunda oluşmuş bir dünya görüşü değil, troçkizmden bilinen, eklektik (dermecilik) yöntemiyle toplanmış «onlarca» ve «yüzlerce» örneğin, mekanik olarak birleştirilmesinden oluşturulmuş, halklara ve komünistlere kendisini Marksizm diye sunan ve Marksizm - Leninizmi değiştirme amacı güden bir görüş biçimidir.

Maocuların «devrime yararlı» ve «politikaya hizmet eden» felsefe anlayışları nedir? Bu anlayış, en başta marksist felsefenin problemlerini, maoistçe deforme ederek, özellikle ve yalnızca sosyalist toplumda sınıf savaşı sorunlarına yönelme isteğidir. Elbette ki burada sözü edilen konu, felsefenin sınıf savaşının pratiğinde ortaya çıkan ve çözüme bağlanan sorunlarla ilgilenmesi değil, bu onun doğal ödevidir. Söz konusu olan, maoist teorisyenlerin, sosyalizmde sınıf savaşını sun'i şekilde şiddetlendirmeye yönelik politik çizgiyi «gerçekçelendirmek» için felsefi bilgilerden yararlanmak amacıyla yaptıkları programcılıktır. Dahası var. Bunlar felsefi bilgilerin, hem nazari ve yöntembilim hem de toplumsal, sınıfsal görevlerini sematik olarak yorumluyorlar.

Bu açıdan «Hunts» dergisinin yorumu tipik bir örnektir. Bu dergi şöyle yazıyor: «Bilgi sorunlarında diyalektik materyalist çizgiye uyalım.» Bu en başta, «sınıf savaşının objektif varlığını ve insan bilincinden bağımsızlığını,... sı-

nif savaşının proleter diktatörlüğü koşullarında devamlılığı ve karmaşıklığı ile, kendi doğası gereği nesnel bir varlık» (14) olduğunu kabul etmek demektir. Alıntı yaptığımız makale yazarı, sosyalizmdeki sınıf savaşına ilişkin buna uymayan başka her çeşit görüşe «idealizm», «ihanet» ve diyalektik materyalizmi «revize etme» diyor ve şöyle yazıyor: «...sık sık bizde şöyle bir duyuş ve düşünüş havası doğuyor: daha fazla savaşa gerek yok, kuruluş işleriyle uğraşmamız için barış ve sükün gerek. Bu tür düşünme gerçekten sübjektif idealist ilkedir, «var olması ise, kabul edilmesi demektir» ve objektif olarak varolan sınıf savaşını, çizgilerin savaşını, sübjektif algı ve sübjektif istekle değiştirme demektir. (15).

Kuşku yok, toplumdaki sınıf savaşı ve sınıflar arasındaki ilişkiler, nesnel (objektif) toplumsal olgulardır. İnsanların algıları (idrak - kavrayış) ve istekleri bu olguları belirli bir ölçüde etkilerler. Fakat sınıf savaşı olayını (fenomen) ve onun açıklanmasını, maddenin felsefi (*) tanımından çekip çıkarmak «düzeltme yapmak değil mi? Bu Marks'ın diyalektik materyalizmi ile açıktan alay etmek değil mi?» diye yazıyor V.İ. Lenin. Sınıf savaşı üstüne bilimsel kavram, sınıf savaşının ve sınıfsal ilişkilerin oluştuğu ve geliştiği çözümlenmesi yapılan ilgili toplumsal formasyonun içinde bulunduğu tarihsel süreçteki sosyalekonomik koşulların analizine dayanır. K. Marks ve F. Engels, sınıf savaşının rolünü, antagonistik sınıflı toplumsal formasyonlardaki gelişmede itici güç olarak böyle, yani bu yaklaşımla inceliyorlar. Lenin'in tanımına göre, sınıflar ve sosyal gruplar, tarihsel olarak belir-

lenmiş toplumsal üretim sisteminde aldıkları yere, üretim araçları ile kendi aralarındaki ilişkilere, toplumsal ilişkilerin oluşmasında oynadıkları role bakarak saptanır, yoksa maocuların yaptığı gibi, maddenin felsefi tanımlamasından formel mantık ile çıkarılan herhangi bir sonuca göre değil.

Sosyalist topluma ilişkin sınıf savaşı ile ilgili olarak «Huntsi» dergisince yapılan alıntı yanlış yorumlanıyor. Ayrıca, felsefi bilgilerin karşı etki yapmadaki özgül rolleri de, metafizik yaklaşım kullanılarak, küçümseniyor. Böylece maocular, felsefeyi donmuş kanunlar sistemine çeviriyorlar, sosyal sorunlara hazır cevap kaynağı yapıyor ve sosyalizmdeki reel toplumsal ilişkileri, maocu politikaya «nazari temel» olmuş, hayal mahsulü ve sübjektif sosyolojik karşılıklarıyla değiştiriyorlar.

Maocular felsefi bir kategori olarak, pratik hakkındaki marksist kavramı da aynı ölçüde yozlaştırıyorlar. Onlar, Çin filozoflarını, pratikte «şahsen yeralmaya», pratiği «umumileştirmeye» ve ondan «sonuç çıkarmaya» çağırarak, felsefe işçilerinin, ülkede uygulanan anti-sosyalist politik çizgide aktif olarak yer almalarını ve bunu da nazari açıdan gerekçelendirmelerini istiyorlar. Bu anlamda pratiğin değeri, negatif görüntülere, olumsuz biçim ve özlere indirgeniyor. Marksist kavramların bu tip bozuluşu, sosyalist devrimin genel kanunlarını, Çinin «spesifik koşullarında» metafizik bir yaklaşım ile uygulayarak, kapitalist düzeni sosyalist düzene çevirmeleri sonucunda somut olarak görüldü. Felsefi kavram olarak pratiğin bu tür uygulanışı, Mao-Tsze-Tung'un kişisel iktidarını ve yandaşlarının parti ve devlet aparatındaki egemen durumlarını sağlamlaştırmak anlamında yürütülen sınıf savaşı çevresiyle sınırlıdır.

(*) *Felsefi bir kategori olarak maddenin kavramı dünyada var olan her şeyi anlatır. (Çevirenin notu).*

«Felsefe işçilerini, geniş işçi ve köylü yığınlarıyla birleştirip kaynaştırmak» :

Birkaç yıldan beri Çin basınında «felsefede kitle çizgisi» dedikleri bir politik hat, sistemli bir şekilde propaganda edilmekte, adeta göklere çıkarılmaktadır. Bu propaganda atılımı, daha «Kültür Devrimi»nden önce «felsefe işçilerini geniş işçi ve köylü yığınlarıyla birleştirip kaynaştırma»yı amaçlayan düşünsel ve politik kampanya biçiminde başlatılmıştı. Daha somut olarak, bu çizginin başlangıcı, 1964 yılında Mao Tsze-Tung'un felsefe işçileri önünde söylediği şu sözlerle belirtilmişti: «Felsefe ile uğraşan herkes köye yollanmalıdır». Söz konusu kampanya, doğrudan bu direktifin gerçekleştirilmesini amaçlıyordu. 16 Ocak 1966 tarihli «Jenmin Jibao» gazetesi de, «Felsefe işçileri, yola hazırlanalım, Yığınlar Arasına Gidelim» adlı özel bir makale ile, belirtiyordu ki, Çin işçi ve köylüleri, felsefeyi sadece «aktif» ve «bilinçli» olarak öğrenip uygulamakla kalmıyorlar, ayrıca kendileri de, profesyonel yazarların eserlerinden daha iyi, felsefi eserler yazıyorlar.

Bugün Çin Halk Cumhuriyetinde felsefe araştırmalarının sonuç belirleyici temel niteliği, hem daha önceki uygulanışından alınan sonuçlarla, hem de konjonktürel politik durumdan doğan nüanslarla «zenginleştirilmiş» olan maocu «felsefedeki kitle çizgisi»dir. Bunun kanıtları pek çoktur: Örneğin, çok çeşitli yazar grupları tarafından «devrimci geniş eleştiri» başlığı altında yazılan pek çok makale ve son yıllarda parti komitelerinde sanayi ve tarım işletmelerinde ve orduda, çeşitli düzeylerde kurulan «felsefi araştırma grupları» tarafından yapılan yayınlar bu çizginin başlıca yazılı kanıtlarındandır. İşçilerin, köylülerin ve erlerin felsefi makalelerinden oluştu-

rumuş derlemeler Çin basınında da ayrı bir özenle karşılanıyor ve çok beğeniliyorlar. Maocu basının bunları övgüsü, bu yazılarda büyük ölçüde «savaşçılık» ve «pratiklik» görmesi, yazarların sınıf savaşına, maddi üretime ve bilimsel deneylere «şahsen katılmış» bulunmaları ile açıklanıyor.

Bilindiği gibi, felsefe bilgileri, insanın dünya görüşünü oluşturmada ve pekiştirmede temel ödev rolü oynamaktadırlar. Bu yüzden felsefe bilgilerini, amaca yönelik bir şekilde, örgütlü olarak ve plânlı bir biçimde emekçiler ve halk arasında propaganda etmek ve yaymak, Komünist Partilerinin düşünsel - eğitimsel savaşlarında en önemli ödevlerinden biridir. Diyalektik materyalist felsefenin gneseolojik, toplumsal ve sınıfsal görevleri ve işlevleri, dünya hakkında olsun, insanı çevreleyen doğa ve toplumsal gerçeklik hakkında olsun ve nihayet bunları tanıma ve devrimci bir biçimde değiştirme üstüne olsun, bilimsel görüşler oluşturulmak için sağlam bir temel teşkil ederler. Sosyalist toplum koşullarında felsefe bilgilerinin bilinçli olarak öğrenilip benimsenmesi, emekçilerin giderek artan aktiflikleri ve toplumsal - politik yaşama ve onun yönetimine gittikçe genişleyen ölçüde katılmaları nedeniyle çok büyük bir önem kazanıyor.

Başka bir deyişle, kimi antikomünist ideologların (16) zannettikleri gibi, maocuların, ne bu konuyu ortaya koyuşlarında, ne de, özellikle, önerdikleri çözüm şekillerinde, felsefe bilimini «yenileştirici», «orijinalleştirici» ve «devrimleştirici» bir şey vardır. Maocular, ele alınan ve sözü edilen kampanyada, aslında, teorik amaçlardan ziyade politik amaçlara ulaşmayı hedef almışlardır.

Çin Halk Cumhuriyetinde (özellikle kuruluşunun ilk yıllarında) marksist felsefe geniş ölçüde yaygınlaşmıştı. Bu süreç içinde, bir yandan Çin filozoflarının, Sovyet filozofları ile kurdukları ve sürdürdükleri yaratıcı ilişkiler, öte yandan diyalektik ve tarihi materyalizmin olsun, sosyalist devrim pratiği ve nazariyesinin olsun, temel ve önemli sorunlarını, leninci bir yaklaşım ile ele alan ve rusçadan çevirilen yapıtlar olumlu etkiler gösterdiler.

Ne var ki, maocular, 60'larda açığa çığa milliyetçilik, antisovyetizm ve dünya komünist hareketinde bölücülük yolunu tuttukları zaman, Çinde, bu yeni politik çizgi ve tutumu, teorik açıdan «haklı» gösterme amacıyla, bir sıra felsefe «tartışmaları» düzenlendi. Bu «tartışma» kampanyaları sırasında maocular, ünlü Çin filozofları ve marksistlerini «ihamet» ve «döneklikle» suçluyorlardı. Ülkede, yavaş yavaş, Çin Komünist Partisinin marksist felsefe kadrolarına karşı genel çapta saldırıya geçmek için elverişli politik, toplumsal ve psikolojik durum oluşturuluyordu, «özel ekipler» örgütleniyordu. Bunlar, köylere ve fabrikalara yollanıyordu. Amaç, «bunlarda» sınıfsal duyguyu tazelemek» ve «subjektif düşünce alemini değiştirmek» idi. Yani, açıkçası, bunları «Mao Tsze-Tung'un felsefi düşünceleri» ne uygun biçimde ve zorunlu beden işi sistemine göre, yeniden eğitmek idi. Felsefe ile uğraşan genç kadrolara çok büyük bir «özen» gösteriliyordu, bunlara üretimde «en az birkaç yıl» kalma «öğüdü» veriliyordu. Zamanla, Çin Komünist Partisinin Marksist-Leninist tipten felsefe kadroları, reel ortamlarından ve yaratıcı aktif bilimsel çalışma için gerekli doğal koşullarından koparıldılar. Böylece bunlar, Çin halkının bilincine «Mao Tsze-Tung'un felsefe düşüncelerini» aşılama politikasına

karşı duracak, gerçekten uzman rolü oynayacak ve etkin biçimde propaganda yapacak bir muhalefet gücü olarak fiilen ortadan kaldırılmışlardır.

Bundan başka maocular, söz konusu «geniş devrimci eleştiri grupları» ile «felsefi araştırma gruplarını», «işçi sınıfı her şeyi yönetmelidir» sloganını kendilerine maske yaparak, parti komitelerinde, işletmelerde, dairelerde, öğretim kurumlarında ve askeri birliklerde de kurmaya yöneldiler. Son zamanlarda bu politik çizginin gerçekleştirilmesi «nazari müfrezeler» denen ideolojik kollar kurmak için hızla örgütlenen ve titizlikle denetlenen siyasal bir kampanya şekline sokuldu. «Huntzi» dergisinin belirttiğine göre, bu özel kolların kurulması, Mao Tsze-Tung'un şahsi emrine göre oldu ve bunlar onun kendi yönetimi altında çalışmaya başladılar. (17)

Burada da maocular, sosyalist toplumda işçi sınıfının yönetici rolü sloganını sömürerek kendi siyasal amaçlarını gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Maocular, «nazari müfrezeler» ve uzmanlaşmış «felsefe araştırma grupları» kurmakla, Mao Tsze-Tung'un felsefe görüşlerini halka aşılama için yaptıkları propaganda çalışmalarında kullanacakları politik bir araç yaratmaya çabaları. Bu maocu «nazari müfrezeler» ile «felsefe araştırma grupları», leninci felsefe ilkelerini yaratıcı olarak geliştirme, yayma ve propaganda etme uğrunda savaş aracı olma yerine, bütün çalışmalarında, özellikle felsefe tartışmalarında, genellikle de felsefe bilimi çalışmalarında, diyalektik materyalist felsefede «yeni aşama» hikâyelerini kendilerine kalkan yaparak, Leninizm karşı düşünsel ve siyasal savaş kampanyalarına ve «Mao Tsze-Tung'un felsefi düşüncelerini» aşılama, yayma ve yerleştirme uğraşlarına araç oldular.

Her Marksist tarafından kabul edilen bir gerçektir ki, V.İ. Lenin'in ölümü ile marksist felsefede, leninist evre sona ermiyor. Aynı şekilde maocuların zannettikleri gibi, 1935'te Mao Tsze-Tung Çin Komünist Partisinin yönetimini fiilen yüklediği zaman da, marksizmde leninci evre bitmiş değildir. O, günümüzde de devam ediyor. Şimdi de leninci felsefe ilkeleri hayatiliklerini canlı tutuyorlar. Örneğin, felsefenin ana sorununun materyalist çözümü ilkesi, sınıf ve parti açısından yaklaşım ilkesi, teori ve pratiğin birliği ilkesi, diyalektik yöntem ilkesi, bilgi teorisi ve mantıki düşünceye değgin ilkeler ve benzerleri tamamen güncelliklerini muhafaza ediyorlar. Tıpkı o zamanki gibi, şimdi de bu ilkeler, diyalektik materyalizmin gelişmesinde ve leninci tipten Komünist Partilerinin düşünsel ve siyasal platform ve programlarında yönlendirici temel ilke ve yaratıcı ana ölçü (kriter) görevini yapıyorlar. Ne var ki, maocular başka anlayışta, Çin Komünist Partisinin Dokuzuncu Kongresinin İkinci Plenumu (1970), Çin komünistlerini «Başkan Mao'nun felsefe çalışmalarını en derin bir içtenlikle öğrenme» (18) ile yükümlendi. Dahası var. Yalnız Çin komünistlerine değil, tüm emekçilere «birinci iş» olarak, «Mao Tsze-Tung'un felsefi düşüncelerini öğrenme ve uygulama ödevi verdi ve «üretim savaşımını, sınıf mücadelesini ve bilimsel deneyleri», Mao'nun felsefe görüşlerini öğrenme ve uygulama «yerlerine» çevirme görevi yükledi. (19)

Maocu «felsefe araştırma gruplarının» propaganda çalışmalarında ana nokta, mantık merkezi ödevini gören şey, diyalektik materyalizmin gelişmesinde leninci erveyi, edimli olarak (fiilen) görmemektir. Bu durum, maocuların söz konusu gruplardan beklendikleri işi ciddi şekilde güçleştirdiği için,

oynadıkları rolü, devrimci ve marksist terminoloji ile maskeleyen çabası gösteriliyor. 70'lerin başlarında Çin basınında «Anti-Dühring», «Ludwig Fenerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu», «Materyalizm ve Amprie-Kritisizm» gibi diyalektik materyalizmin klasik felsefe yapıtlarına değgin bir dizi yorum yayınlandı. Ne yazık ki, gerçekte klasiklerin vasiyetlerinin tam tersi yapıldı, bu zengin felsefe mirası öğrenileceği yerde, yozlaştırıldı. Klasik yapıtlardan kasıtlı olarak seçilmiş ve metinden koparılmış alıntılarla, «diyalektik materyalist felsefe alçakça bozuldu. Öyle ki, bu alıntılar, Mao Tsze-Tung'un felsefe çalışmaları ile «birleştirilerek» ve «bağlanarak» yorumlandıkları için, aldıkları yeni anlamları, gerçek anlamlarından tamamen başka oldu. Bunların gerçek anlamlarından soyutlanışları olgusu vurgulanmalıdır. Vurgulanmalıdır ki, (maocu propagandanın söylemeyi üstün tuttuğu gibi) «gerçek marksizm, yalancı marksizmden ayırdedilebilin». Çünkü maoizmin nazariyecileri, diyalektik materyalizmin klasik felsefe eserlerini «öğrenirken», «düşünme» ve «kavrayış» şekli altında «Mao Tsze-Tung'un felsefe düşüncelerini» (20) popülarize ediyor ve yapıyorlar.

Öte yandan maocular, «nazari müfrezeler» ve «felsefe araştırma grupları» kurmakla işçi sınıfının toplumsal-siyasal yaşamdaki düşünsel yönetici rolünü arttırmak ve sağlamlaştırmak amacı gütmüyorlardı. Onların gerçek amaçları tamamiyle pragmacı nitelik taşıyordu: En başta ülkedeki askeri-bürokratik diktatörlük rejimini «haklı» göstermek için felsefeden yararlanma çabası gösteriyorlardı. Bu alandaki çok sayıda örnekten sadece birini ele alalım. 1975 yılı şubatında Çin basınında «proleter diktatörlüğü teorisini öğrenmek» kampanyası açıldı. Bu girişim, Mao Tsze-Tung taraf-

tarlarının parti ve devlet aparatındaki egemen durumlarını sürdürmek ve güçlendirmek için yaptıkları seri çabalardan biriydi. Bu olayda konumuz açısından ilginç olan, Şanghay'ın Üçüncü demir-çelik fabrikasındaki «felsefe tarihini öğrenme grubunun» yayınladığı açık mektuptur. Bu mektup, 19 Haziran 1975 tarihli «Guanmin Jibao» gazetesinde, «Esirlerin Felsefe Tarihindeki Yeri Canlandırılmalıdır» başlığı altında yayımlandı. Aynı gazetede bu türden daha başka bir kaç makale daha yayımlandı.

Bu yayınlarda bazı doğru hükümler de var, elbette. Örneğin, felsefeye yansayan sınıf savaşı ve felsefenin de sınıf savaşının gelişmesine etki yapışı; felsefe akımlarının savaşını öğrenmede marksist-leninist yöntembilimini kullanma gereğinin belirtilmesi; tarihte halk yığınlarının rolünün öğrenilmesi ve benzerleri gibi. Fakat burada önemli olan, yalnızca öğrenme değil elbette. Asıl önemli olan ne için, ne maksatla öğretiliyor. Tarihsel ve felsefi olayların incelenmesinde marksist-leninist yöntembilim nasıl kullanılıyor. Bunu Pekin Garnizonunun Sekizinci Bölüğündeki «nazari grup» açık ve seçik olarak şöyle aydınlatıyor: «Biz, kültür alanını da kapsayan üst yapıdaki burjuvaziye karşı savaşmak ve her yanlı diktatörlüğü gerçekleştirmek için Marks'ın, Lenin'in ve Başkan Mao'nun eserlerini daha büyük bir gayretle öğrenmeye ve esirler sınıfı ile köylülerin felsefe düşüncelerini

derinlemesine incelemekle yükümlüüz.» (21). Aynı görüşü, Uhan Üniversitesi Felsefe Fakültesi temsilcileri de şöyle açıklıyorlar: «Biz, felsefe tarihi alanında proleter diktatörlüğünü her yanı ile uygulayabilme amacıyla, işletmelerdeki işçiler ve geniş işçi ve köylü yığınları ile birlikte, Marksizm-leninizm'den ve Mao Tsze-Tung'un düşüncelerinden tamamen yararlanıyoruz, geçmiş tarihteki bir sıra halk hareketlerinin felsefi düşüncelerini büyük bir dikkat ve gayretle öğreniyoruz.» (22).

Bilindiği gibi, maocuların sık sık düzenledikleri düşünsel - politik kampanyalarda Çin felsefe mirasıyla tarihsel paraleller çizmeleri ve spekülasyonlar yapmaları yeni bir şey değildir. 1973-1974 dönemindeki «Lin Piao ve Konfüçyüs'ü eleştiri» kampanyasında görüldüğü gibi, tarihi öğrenmelerden, Mao Tsze-Tung'un siyasal muhaliflerine, Çin Felsefe tarihindeki kimi idealist, peşin hükümlü ve metafizik yöntemci felsefe okullarına özgü görüşleri keyfi olarak yakıştırmak için yararlanılıyor. Bu defa da Maoizmin ideologları, yukarıya aldığımız açıklamalarda görüldüğü gibi, kültürel ve düşünsel alandaki her yanlı politik diktayı haklı göstermek için Çin «Felsefe mirasına» sarıldılar. «felsefe tarihini öğrenme grubunun» yaptığı girişim, Maocu nazari müfrezelerin (kol) asıl görevlerini açık ve seçik bir biçimde gösteriyor: Onlar Çin emekçilerine «Mao Tsze Tung'un düşüncelerini» aşılama aracıdır.

TÜSTAV

Politiceska Prosveta» - Politik Aydınlatma dergisinin 1976 4. sayısından çevrilmiştir.

Sofya-Pres

- 1) «Jenmin-Jibao», 29 Aralık 1970.
- 2) *Felsefeyi Kitlelerin Elinde Keskin Bir Silâha Dönüştürelim*, Pekin, 1970, s. 8.
- 3) *İbidem*, s. 18.
- 4) *Problems of Comunizm*, 1966, No 5, p. 19.
- 5) «Çjesile Yantszü, 1965, No 4, s. 10
- 6) *İbid*, s. 9.
- 7) *Mao Tsze-Tung, Seçilmiş Eserler*, cilt 4, Moskova, 1953, s. 69.
- 8) *İbid*, cilt 1, Sofya, 1954, s. 418.
- 9) *İbidem*, s. 416.
- 10) *İbidem*, s. 417.
- 11) *İbidem*, s. 416-417.
- 12) *Marks, K. ve F. Engels, Eserler*. Cilt 20, s. 538.
- 13) *Bk. «Cjecüe Yantszetü» 1965*, No. 4, s. 14.
- 14) «Huntszi» 1971, No 12, s. 50.
- 15) *İbidem*, s. 51.
- 16) «*Studies in Soviet Thought*», 1972, No 2, p. 116.
- 17) «Huntszi», 1975, No. 1, s. 7.
- 18) *İBAS*, 10, IX. 1970, s. 3
- 19) «Huntszi», 1970, No 11, s. 32-33.
- 20) «Jenmin Jibao», 28. XII. 1973.
- 21) «Guanmin Jibao» 31. VII. 1975.
- 22) *İbidem*.

ABD'NİN BLOKSUZ ASYA VE AFRİKA DEVLETLERİ POLİTİKASI

APN

Emperyalist sömürge sisteminin iflâsı, Asya ve Afrika'daki eski sömürge ve bağımlı ülkelerin etkin politik güçler olarak uluslararası alana çıkmaları, uluslararası ilişkilerin karakterinde ve strüktüründe, XX. yüzyılın ikinci yarısında tüm dünyanın durumundaki köklü ilerlemelerin nedenlerinden biri oldu.

Asya ve Afrika'nın politik çehresinin değişmesi, dünyanın sosyo-ekonomik ve uluslararası-politik strüktürünün değişmesi konusundaki tarihsel sürecin koparılmaz bir parçasıdır ve herşeyden önce dünya sosyalist sisteminin kurulması ve güçlenmesiyle, sosyalizmin gelişmesiyle ve onun kesinlikle çağdaş uluslararası ilişkilerin çözümleyici faktörü haline gelmesiyle ilgiliydi. Dünya sosyalizminin mevcudiyeti ve yardımı, Asya ve Afrika halklarının sömürgecilığe karşı yaptıkları azimli mücadele sonucunda ulusal bağımsızlıklarını elde etmelerini ve sömürge bağımlılığı sisteminin tamamen yok edilmesi ve devletlerinin politik ve ekonomik bağımsızlığının güçlendirilmesi, geri kalmışlığın ortadan

kaldırılması, halk kitlelerinin yaşamının iyileştirilmesi gibi ulusal-kurtuluş hareketi amaçlarının gerçekleştirilmesinden yana çıkmalarını sağladı.

Sömürge boyunduruğundan kurtulmuş olan halkların bu mücadeledeki hayati çıkarları, dünya sosyalizminin çıkarlarıyla bağdaşmaktadır. Ve bu uygunluk, ulusal-kurtuluş hareketi sorunlarının bundan sonraki çözümünü mümkün kılacak birliğin temelini oluşturmaktadır.

Bu nedenle, özgürlüğüne kavuşmuş olan ülkelerin ekonomik bakımdan dünya ekonomisinin kapitalist sisteminde bulunmalarına rağmen emperyalizmin politik sisteminin bir parçası olmamaları son derece doğaldır.

Özgürlüğüne kavuşan devletlerin objektif yaşam ve mücadele gereksinimleri ve hatta İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası durumdaki realitenin gerekleri, özel bir dış politikayı, yani bloksuzluğu yaratmıştı. Bloksuzluk politikasını ilân eden kapitalist sistem çerçevesindeki genç devletler, kendi devlet-

lerinin bağımsızlığını kökleştirmek istiyorlardı. Bloksuzluk, onlar için kendine özgü bir «özgürlük sembolü», ulusal-kurtuluş devriminde elde edilen başlıca başarıların dış politikada ifadesi oldu.

Tabii ki, bloksuzluk politikası *tek cinsli* bir olay değildir. Aynı ayrı ülkelerin bloksuzluk politikası, onların şu ya da bu gelişme aşamasında ve hattâ uzun bir tarihi dönemde ele alınacak olursa, bu politikanın biçimlenmesine ve gerçekleştirilmesine ilişkin özel, tarihsel koşullardan ileri gelen büyük bir çeşitlilik gösterir.

Asya'da ortaya çıkan bloksuzluk politikası, Afrika'da da yayıldı. Son yıllarda Lâtin Amerika devletleri de bloksuz ülkeler hareketine katılıyorlar. Bloksuzluk politikasını destekleyen devletler ve hükümetler sosyo-ekonomik ve politik karakteristikleri bakımından birbirlerinden farklı olsalar bile, bu politikanın yaklaşık 30 yıllık uygulaması, bloksuzluğun aşlında, gelişmekte olan ülkelerin çoğunluğunun ortak çıkarlar uğrunda yaptıkları mücadelede objektif, anti-emperyalist birliğin bir şekli, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika devletlerinin bağımsızlığının pekiştirilmesi ve dayanışmasının güçlenmesinin bir biçimi olduğunu gösterdi.

Bu nedenle, bloksuzluk politikasının ortaya çıkışından itibaren, kapitalist dünyanın politik bölünüşünün belirtilerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, emperyalist devletlerin, öncelikle de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya kapitalist sisteminin kaderi konusunda sorumluluğu üzerine almış olan Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politikası için yeni problemler doğurdu. Üstelik sömürge imparatorluklarının çöküş süreci giderek daha hızlı geliştikçe, sömürgelerin politik bağımsızlığa kavuşma yöntemlerine, özgürlüğüne kavu-

şan ülkelerin sosyo-ekonomik gelişme yollarına ve özellikle bu ülkelerin dış politik yönelimlerinin perspektiflerine ilişkin sorunlar Washington için büyük önem taşımaya başladı. California Üniversitesi Profesörü P. Sibery'nin düşüncesine göre, «bu devletlerin dünya politikasında gelecekte izleyecekleri politik yönelim, belli başlı bir sorun halini aldı. Onların batı bloku ve Sovyet blokuyla gelecekteki politik ve ekonomik ilişkileri soğuk savaşın sonucuna kesinlikle etki etme şekli oldu.»

Bloksuzluğun ABD yönetici çevrelerince değerlendirilmesi ve bu çevrelerin bloksuz devletler konusunda yürüttükleri somut politika, politik motiflerle, Amerikan emperyalizminin dünya politikasının pratik gereksinimleriyle, bloksuz ülkelerden dolaysız kazançlar elde etme arzusuyla belirginlik kazandı.

Çağın ilerici güçlerinin zayıflaması ve dünya kapitalist sisteminin güçlenmesi, Birleşik Devletler başkanlığında emperyalist devletlerin tek cephesinin kurulması sürekli olarak Amerikan emperyalizminin dünya çapındaki dış politika amaçlarıydı. Bu amaçlar, teferruatlı bir şekilde olmasa bile, Amerika'nın Asya ve Afrika konusundaki politikasının belli başlı doğrultularını ilke olarak belirlemekteydi. Ulusal-kurtuluş savaşına engel olma ve Asya ve Afrika ülkelerinin batılı devletlere olan bağımlılığını devam ettirme arzusu ABD'nin bu bölgelerindeki dış politika stratejisinin esasını teşkil ediyordu. Washington, böylece, tüm kapitalist sistemin durumunu güçlendirmeyi, kapitalist ülkelerdeki iç politik ve ekonomik durumun istikrarına yardımcı olmayı hesap ediyordu. ABD, Asya ve Afrika'da ekonomik, politik ve askeri-stratejik öneme sahip topraklar ve dayanak noktaları üzerinde kontrol kurmak için, İkinci Dünya Savaşı'ndan

sonra oluşan ve kendisi açısından yararlı olan emperyalist kamp içindeki kuvvet oranından faydalanmaya çalıştı.

Savaş sonrasındaki ilk yıllardan günümüze kadar, yani hemen hemen 30 yıldır, ABD'nin bloksuz Asya ve Afrika devletlerine uyguladığı politika 3 gelişme aşamasından geçti. Birinci aşamada — 1945-1949 yılları — Amerikan politik yönetiminin sömürge bağımlılığından kurtulan ülkelerin dış politika ilkeleriyle pratik olmaktan ziyade teorik olan ilk tanışıklığı doğdu ve savaş sonrası dünya koşullarında ABD'nin Asya ve Afrika konusundaki dış politika doğrultusunu hazırlama denemeleri yapıldı. İkinci aşama — 50 yılları — esas itibariyle en gerici, biçim olarak da saldırgan ve acımasız olan ve Truman ve Eisenhower'in bilinen doktrinlerinde yansıyan bloksuz devletler konusundaki Amerikan politikasının gerçekleştirilme dönemi idi. 60 yılları başından (J. Kennedy'nin «yeni başarıları»ndan) itibaren bloksuz ülkeler konusunda yeni uluslararası koşullara uygun istikrarlı ve etkin bir politika arayışları yapıldı. Bu arayışlar, 60-70 yıllarının eşliğinde, ilerdeki uzun yıllar için hesaplanan «Üçüncü Dünya» konusundaki «şekil değiştirmiş» Amerikan politikasının biçimlenmesiyle sona erdi ve bu politikanın temel ilkeleri Nixon doktrininde yansımaktaydı.

Bu aşamalardan her biri, kendi stratejisini ve taktiğini, şu ya da bu dış politika araç ve yöntemlerinin başlıca kullanımını, aynı dış politik sorunun çözümüne teorik ve pratik yaklaşım varyantlarını diğerlerinden ayrı tutuyor.

Kurtuluşuna kavuşan ülkeler ve savaş sonrasındaki ilk yıllarda bağımsızlık uğrunda mücadele eden sömürgeler konusundaki Amerikan dış politika stratejisi, öncelikle savaşta sarsılan kapitalist sistemin güçlendirilmesi ve özellikle

de zayıflayan Batı Avrupa kapitalizminin yeniden kurulması görevini kapsıyordu. ABD Cumhurbaşkanı Harry Truman, 19 Aralık 1947'de kongreye gönderdiği mesajında özellikle şunları belirtiyordu: «...bizim bugünkü çabalarımız, gelecekteki huzur için şimdi dünyanın en önemli bölgesi olarak öncelikle Batı Avrupa'ya hasredilmelidir». Amerika Birleşik Devletleri eskinin bağımlı ülkeleri ve halklarıyla olan sömürge ilişkilerini devam ettirmeye çalışan Batı Avrupa ülkelerine, ekonomik, diplomatik ve politik destekte bulundu. Ancak Amerikan emperyalizminin Asya ve Afrika'daki çıkarları, uluslararası ve iç politika düzeninin bir dizi ciddi faktörleri, böylesi bir yardımın nispeten ölçülü karakterini belirledi.

Üç dış politika doğrultusundan, yani sömürge savaşlarına elinde silâhla katılmamak; sömürge ve bağımlı ülkelerin kendi kaderini tayin hakkını tanımak; genç devletlere yardım etmekten oluşan Washington'un dış politika taktiği, dünya emperyalizminin çıkarlarıyla, Amerikan emperyalizminin dolaysız çıkarlarının tam olarak birbirine uyumunu yansıtmıştır.

İç ve uluslararası nitelikteki çeşitli faktörler, ABD'nin yönetici çevrelerinin böylesi bir taktiği seçmeleri için etkide bulundular. Bunlar arasında ilk sırayı, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru ABD'nin kapitalist ülkeler arasında ekonomik ve askeri bakımdan en güçlü devlet olması hususu almaktadır. Bu durum, Birleşik Devletler'e kapitalist dünyanın liderliğini sağladı ve sonsuz kudret ve dünyayı kendisi için gerekli olan doğrultuda gelişme zorunda bırakabilecekleri inancını doğurdu. Bununla birlikte ulusal-kurtuluş hareketinin gücünün ve boyutlarının önemsenmemesi, özgürlük uğrunda mücadele veren Asya

ve Afrika ülkeleri konusunda ABD'nin dış politika taktiğini saptamasına belirli ölçüde etki etti. Asya sorunları konusunda tanınmış Amerikalı uzman John King, «Gelecekte Güney-doğu Asya» adlı kitabında şöyle diyor: «Bir sömürgeci devlet olarak Birleşik Devletler, Asya'daki sömürgelerin savaş sonrası bağımsızlık hareketini önemsememişti.»

ABD'nin bloksuz ülkelere karşı tutumu, 50 yıllarında, yani Amerikan emperyalizmi, komünizmin «önlenmesi» ve «geri püskürtülmesi» doktrininin bayrağı altında sosyalist ülkelere karşı haçlı seferi açtığında şiddetlenmişti. ABD dış politikasının Başkan H. Truman ve Dışişleri Bakanı D. Acheson tarafından biçimlendirilen başlıca görevleri, «komünizmin bundan sonraki yayılışını önlemek», «silâhlanmak ve özgür dünyayı da gerek en hızlı biçimde, gerekse mümkün olduğu derecede silâhlandırmak» ve Amerika'nın «çağdaş cezalandırma güçlerinin» himayesi altında «gerçek kolektif güvenlik sistemini» kurmaktır.

Özgürlüğüne kavuşan ve bağımsızlığın eşliğinde bulunan ülkeler, Washington'un düşüncesine göre, dünya kapitalizminin ekonomik, politik ve askeri pozisyonlarının güçlenmesine katkıda bulunmak zorundadırlar. Birleşik Devletler, genç devletleri, «soğuk savaşta emperyalizmin yedeği ve güvenilir geri cephesi, Amerikan emperyalizmi tarafından kurulan ve sosyalist ülkelerle, ulusal kurtuluş hareketine karşı olan dünya çapındaki güvenlik sisteminin iştirakçileri ve kendi askeri-politik müttefikleri haline getirmek istiyordu. Bu durum, ABD stratejisinin özünü ve onun 50 yılları boyunca dış politika taktiğini belirledi.

Genç devletlerin emperyalist askeri politik bloklara girmeleri, bu devletlerin muhtelif askeri birliklerle ve «savun-

ma»ya, ya da «karşılıklı güvenliğin teminine», Amerikan askeri üslerinin kurulması için toprak kiralınmasına ilişkin anlaşmalarla sarılması, 50 yıllarında ABD'nin Asya ve Afrika kıtalarındaki dış politikasının başlıca doğrultusu oldu.

Birleşik Devletler'in dış politikasındaki ikinci doğrultuyu ise, genç devletlere yapılan yardım, öncelikle de askeri ve küçük ölçüde ekonomik ve teknik yardım oluşturuyordu. Üstelik, bu ikinci doğrultu (yardım) esas itibariyle birinci amacın (blokların) başarıyla gerçekleştirilmesine hizmet ediyordu.

Asya ve Afrika'daki Amerikan «kuvvet politikası», genç devletlerin büyük çoğunluğunun dış politika amaç ve ilkeleriyle şiddetle çelişiyordu. Askeri blokların birleştirilmesi, «soğuk savaşın yapılması, uluslararası gerginliğin gittikçe artırılması, genç devletleri askeri birliklere sürüklenme arzusu — bütün bunlar, özgürlüğüne kavuşan ülkelerin objektif çıkarlarına ters düşüyor, onları, uluslararası alanda serbestçe hareket etme olanağından yoksun bırakıyor, bağımsızlığın güçlenmesine engel oluyor ve doğal olarak bu ülkelerde olumsuz bir tepki yaratıyordu.

Emperyalizmin ve genç devletlerin belli başlı dış politika amaçlarının ayrılığı, ABD ve bu devletler arasındaki anlaşmazlığın objektif temelini teşkil etti. Üstelik, Amerikan dış politikasının 50 yıllarındaki açık saldırganlığı, bloksuz politikasının ve onun temel ilkelerinin biçimlenmesini büyük ölçüde hızlandırdı ve bloksuzluk yoluna ayak basan ülkelerin daha sıkı bir dış politik işbirliğinde bulunmalarına yardım etti.

«Üçüncü Dünya»daki amaçlarına ulaşmak isteyen ve özgürlüğüne kavuşmuş ülkelerin şiddetli direnişiyile karşılaşan Birleşik Devletler, kendi politikasında

kaba baskı yöntemlerinden yararlanmayı yeterli görmedi. Genç devletlerin sınırlarında gergin durumların yaratılması, sınır anlaşmazlıklarının tahriki, ayrılma cereyanlarının ve silahlı iç çatışmaların desteklenmesi — bütün bu halkları bölme ve birini diğerine karşı kışkırtma politikası, bloksuz ülkelerde ABD'nin askeri ya da politik hamiliğini elde etmek arzusu uyandırır.

Hemen hemen 5 yıl boyunca Amerikan emperyalizmi, Mısır'ın Süveyş bölgesindeki İngiliz askeri üssünü ortadan kaldırma ve İngiliz ordularını tüm topraklarından çıkarma arzusunu kendi çıkarları için kullandı. Bunu yaparken de Mısır'dan politik tavizler, elde etmeye özellikle bu devletin Bağdat Pakti'na katılmayı kabul etmesine çalışıyordu.

SEATO'nun kuruluşu sırasında Amerikan yönetici çevreleri, Birmanya'ya baskı yapmak için Çin topraklarından kaçarak Doğu Birmanya'da yerleşen Gomindan ordularının kalıntılarından yararlandılar. Gomindan orduları, Amerikan silâhlarıyla donatıldı, bu ordular Amerikalı öğretmenler tarafından eğitildiler, ABD askeri uçakları, Gomindanların Tayvan'la ilişkisini sağlıyordu. 1953 yılı Ocak ayına doğru, Birmanya topraklarındaki Gomindan ordusu, yaklaşık olarak 12 bin askerden oluşuyordu. Bu ordu, yerli halka gözdağı vererek Birmanya'nın büyük bölümünü denetimi altında bulunduruyordu. ABD, şiddetle askeri yardıma gerek duyan Birmanya Hükümeti'nin bu koşulların baskısı altında kendisiyle askeri bir anlaşmaya gideceğini hesaplıyordu. Ancak Birmanya Hükümeti, ABD tarafından 1950 yılında Birmanya'ya yapılan öneriyi reddetmişti. Sovyetler Birliği'nin, diğer sosyalist devletlerin ve hatta özgürlüğünü kazanmış olan bir dizi devletin desteğiyle Birmanya Hükümeti, 1953

yılı Mart'ında Gomindan saldırısına son verilmesine ilişkin sorunu BMT'na getirdi. Sovyetler Birliği, Hindistan, Endonezya, Pakistan ve bir kısım Arap ülkeleri Birmanya'nın karar tasarısını kesinlikle desteklediler.

1957-58 yıllarında ABD, Birmanya'yı SEATO'ya sokmak için yeniden çaba harcamaya başladı. ABD, geri kalmış yerli kabilelerin ayrılma hareketinden yararlanmaya çalıştı. 1957 Kasım'ında Bangkok'ta yapılan SEATO Konsey üyelerinin toplantısında Birmanya'daki muhalif ve ayrılıkçı güçlerin SEATO tarafından elden geldiğince desteklenmesine ilişkin olarak özel bir karar bile alınmıştı.

ABD, Güney Asya'da, Hindistan'ın, kendi toprakları olan Goa, Daman ve Diu'daki Portekiz sömürge egemenliğini ortadan kaldırma isteğini istismar etmeye çalıştı. Hindistan'ın SEATO'ya katılması konusundaki umutlar kaybolduğunda ise ABD, açıkça Portekiz tarafına geçmişti. Washington birinci olarak Goa, Daman ve Diu'daki askeri üsleri organize etme, yani Hindistan'a baskı yapacak bir vasıtaya daha sahip olabilme olanağı için Goa, Daman ve Diu'nun NATO üyesi olarak kalmasını, ikinci olarak da böylelikle Hindistan Hükümeti'ni bağımsız dış politikası nedeniyle «cezalandırmayı» istiyordu.

Endonezya'daki ayrılık taraftarları, 1956-58 yıllarındaki isyan sırasında faaliyetlerini Birleşik Devletler'in desteğiyle sürdürdüler.

Suriye'nin Bağdat Pakti'na katılmasını sağlayan ABD, sınırda askeri provokasyonlardan, müdahale tehdidinden, kuvvet gösterisinden ve bir dizi hükümet aleyhtarı komplodan yararlandı.

Bu yıllarda, ABD dış politikasının Asya ve Afrika'daki amaçlarının gerçekleştirilmesine yardım görevini taşı-

layabildi. Bağımsız bir politika izleyen Hindistan, Birmanya ve Endonezya bu birliğe sürüklenmediler. Güney Vietnam, Laos ve Kamboçya'nın üyeliği meselesi, bu Hindi-Çini ülkelerinin askeri gruplara katılmaları Cenevre Anlaşması'na göre mümkün olmadığından ortadan kalktı.

1955 yılının Kasım ayında Yakın ve Orta Doğu'da askeri bir birliğin 1959 yılında Irak'ın örgütten çıkışından sonra adı CENTO olarak değiştirilen Bağdat Paktı'nın kuruluşu tamamlandı. Türkiye, İran, Pakistan ve geçici bir süre için Irak Bağdat Paktı'nın iştirakçileri oldular.

50 yıllarının başlarında bloksuzluk, ABD yönetici çevrelerinde, genç devletlerin yaşamında küçük bir geçiş dönemine özgü süresiz bir politika olarak değerlendiriliyordu. Bu politika tehlikeli görünmüyordu. Daha sonraki yıllarda, ABD ile bloksuz ülkeler arasındaki çatışma sayısının arttığı, anlaşmazlıkların güçlendiği koşullarda, bloksuzluk politikasının aktifleşmesi, onun uluslararası alandaki bağımsız rolünün artması oranında bu düşünce de büyük ölçüde değişti. Bloksuzluk, batılı devletlere düşman bir politika olarak ele alınmaya başlandı. Washington'da bloksuzluğun tabiatı, özgürlüğüne kavuşan ülkelerin ekonomik ve askeri zayıflığıyla, Sovyet diplomasisinin belli bir amaca yönelik faaliyetinin, «komünist entrikaların» bir sonucu olmasıyla açıklanıyordu. Bloksuz ülkeler için «Kremlin'in kuklaları», «nankör komünist budalalar» şeklindeki kaba, aşağılayıcı ifadeler kullanıldı. Bloksuzluk politikası, «eskimiş», «ahlâk dışı» (Dışişleri Bakanı Dulles'in konuşması), «safça» (Senatör Nowland) ve «şeytanca» (ABD'nin eski Başkanı Guver'in düşüncesi) bir politika olarak adlandırıldı.

Bununla birlikte, genç devletlerin en önemli uluslararası sorunlar konusundaki tutumlarının kesinliği, onların dünyadaki otoritelerinin artışı, ABD devlet adamlarını, yaptıkları açıklamalarda bloksuzların mevcudiyet hakkını tanımak, bloksuzluk politikasının çeşitli ihtiraz kayıtlarıyla kınanmasını azaltmak, onlara yaltaklanmak zorunda bıraktılar. Bütün bu ihtiraz kayıtları ve sözlü tavizler, tabii, bloksuz devletler konusundaki Amerikan politikasının özünü değiştirmede. ABD resmî kişilerinin, bağımsız politika yürütme hakkına saygı konusunda ifade ettikleri herkesçe bilinen açıklamalar, bu sorunlar konusunda tanınmış bir uzman olan J. King'in sözlerine göre, «tarafsızları bloksuzluk politikasından çıkarma denemelerinin başarısızlığını kabulden başka birşey değildir.»

50 yıllarının sonunda genellikle Amerikan politikası ve özellikle «Üçüncü Dünya» konusundaki Amerikan politikası, emperyalist sömürge sisteminin dünya çapında iflâsının sonucunu teşkil eden şiddetli bir kriz dönemine girdi.

Emperyalizm, yeni koşullarda, artık, «kuvvet politikası» üzerine hesaplar yapmıyordu. Bu, kuşkusuz, ABD yönetici çevrelerinin daha önce ilân ettikleri belli başlı dış politika amaçlarından vazgeçtikleri anlamına gelmez. Fakat, bu çevrelerin dış politika stratejilerini yeniden gözden geçirmeleri, dış politik mücadele taktiğini değiştirmeleri, politikalarını daha esnek, değişen dünya gelişme koşullarına daha kolay uyabilen bir hale getirmeleri gerekti.

60 yıllarının başlarında «Üçüncü Dünya»nın kaderine ilişkin sorun, Amerikan politikasındaki en önemli meselelerden biri olmaktadır, çünkü, Amerikan yönetici çevrelerinde, 60 yıllarının

Asya ve Afrika ülkelerinin çoğunlukla uluslararası alandaki kuvvet oranına bağlı olacak olan gelişme doğrultularının belirlenmesi için çözümleyici yıllar olduğuna ilişkin düşünce yerleşmiştir.

«Üçüncü Dünya» konusundaki yeni Amerikan stratejisinin merkezinde, genç devletlerin ekonomik ve sosyal yaşam alanı yer alıyordu. Birleşik Devletler, diğer kapitalist devletlerin kuvvet ve olanaklarını celbederek özgürlüğüne kavuşan genç devletleri dünya emperyalist sistemine bağlamayı, onları ekonomik ve politik bakımdan bu sisteme bağımlı bir tür taşra haline getirmeyi umut ediyorlardı. Bu amaçlar uzun süreli bir niteliğe sahiptiler. Bunlar, J. Kennedy'nin, daha sonra ise Johnson'un tüm yönetim devresi boyunca başlıca amaçlar olarak kaldı ve 70 yıllarında da R. Nixon ve ardından G. Ford yönetimleri tarafından da temel amaçlar olarak doğrulandılar.

Genç devletlerin gelişme gereksinimlerini gözönünde bulunduran ABD, yeni aşamada, bu gereksinimlere görünüşte uygun düşen «sosyal reformlar» taktiğini ortaya koydu. Genç devletler tarafından toprak reformları yapılmasını, vergilendirme reformunu, eğitim sisteminin bir parça iyileştirilmesini Birleşik Devletler, bu devletlere yaptıkları yardımın «koşulları»ndan biri haline getirdi. Bu taktik, «devrimin daraltılması» taktiği adını aldı ve Senatör Fullbright, bunu açıkça «devrimin panzehiri» olarak adlandırdı.

Bloksuz devletlerin dış politikası konusunda, ABD tutumunu usulen değiştirdi. Bloksuzluğun açık ve uzlaşmaz biçimde reddinden, bu politikayla görünüşte bir uyuşmaya geçti. Ancak, sert antinötralizmden ayrılar, bloksuzluk politikası konusundaki kesin amaçların değişmesi demek değildi, çünkü, aslında ABD, halen bu politikayla mücadele ha-

lindeydi. Birleşik Devletlerin bloksuz ülkelere karşı, bloksuzluk politikasını içten parçalayabilecek, onun antiemperyalist içeriğini kısırlaştırabilecek, bu ülkeleri sosyalist topluluk devletlerinden tecrit edebilecek ve bloksuzluğu emperyalizmin dümen suyunu izleyen bir politika haline getirebilecek olan her türlü olanaktan yararlanma arzusu, bu yıllar için özellikle karakteristiktir.

Amerikan emperyalizmi, bu aşamada, «Üçüncü Dünya» ile ilgili olan kendi meselelerinin çözümüne Avrupa devletlerini de celbetmek istedi. Yeni sömürgecilik politikası, emperyalist devletlerin kollektif politikası niteliğini taşımaya başladı.

ABD yönetici çevreleri, yeni stratejik anlayışa uygun olarak bir taktik hazırladılar. Ekonomik olanaklar birinci sıraya yükseldi. Belli bir amaca yönelik olarak ekonomik yardım yapmak, yurt dışından yapılan özel yatırımlar akımının düzenlenmesi, gelişmekte olan devletlerin, Batı'nın üstün etkiye sahip olduğu belirli ekonomik ve ticarî gruplara bağlanması ve çeşitli ekonomik şantaj vasıtaları — İşte Amerikan politikacılarının bloksuz devletler konusunda giriştikleri eylemlerin tam olmayan listesi.

ABD yöneticileri çevreleri, 60 yıllarının başında, ekonomik yardımı, dış politikalarının başlıca silâhı olarak kullandılar. 60 yıllarının ilk yarısında kalkınma için yapılan başlıca yardım, önde gelen bloksuz devletler, Mısır, Hindistan ve Endonezya'nın bulunduğu Yakın ve Orta Doğu bölgeleri, Güney ve Güney-doğu Asya'ya yöneltilmişti.

Ancak 60 yıllarının ortalarından itibaren ABD'nin bloksuz ülkelere ilişkin politikası yeniden şiddetlendi. Amerikan emperyalizmi, ulusal-kurtuluş hareketinin üstesinden gelmek ve «Üçüncü Dünya» ülkelerinin kaderlerine ilişkin me-

layabildi. Bağımsız bir politika izleyen Hindistan, Birmanya ve Endonezya bu birliğe sürüklenmediler. Güney Vietnam, Laos ve Kamboçya'nın üyeliği meselesi, bu Hindi-Çini ülkelerinin askeri gruplara katılmaları Cenevre Anlaşması'na göre mümkün olmadığından ortadan kalktı.

1955 yılının Kasım ayında Yakın ve Orta Doğu'da askeri bir birliğin 1959 yılında Irak'ın örgütten çıkışından sonra) adı CENTO olarak değiştirilen Bağdat Paketi'nin kuruluşu tamamlandı. Türkiye, İran, Pakistan ve geçici bir süre için Irak Bağdat Paketi'nin iştirakçileri oldular.

50 yıllarının başlarında bloksuzluk, ABD yönetici çevrelerinde, genç devletlerin yaşamında küçük bir geçiş dönemine özgü süresiz bir politika olarak değerlendiriliyordu. Bu politika tehlikeli görünmüyordu. Daha sonraki yıllarda, ABD ile bloksuz ülkeler arasındaki çatışma sayısının arttığı, anlaşmazlıkların güçlendiği koşullarda, bloksuzluk politikasının aktifleşmesi, onun uluslararası alandaki bağımsız rolünün artması oranında bu düşünce de büyük ölçüde değişti. Bloksuzluk, batılı devletlere düşman bir politika olarak ele alınmaya başlandı. Washington'da bloksuzluğun tabiatı, özgürlüğüne kavuşan ülkelerin ekonomik ve askeri zayıflığıyla, Sovyet diplomasisinin belli bir amaca yönelik faaliyetinin, «komünist entrikaların» bir sonucu olmasıyla açıklanıyordu. Bloksuz ülkeler için «Kremlin'in kuklaları», «nankör komünist budalalar» şeklindeki kaba, aşağılayıcı ifadeler kullanıldı. Bloksuzluk politikası, «eskimiş», «ahlak dışı» (Dışişleri Bakanı Dulles'in konuşması), «safça» (Senatör Nowland) ve «şeytanca» (ABD'nin eski Başkanı Guver'in düşüncesi) bir politika olarak adlandırıldı.

Bununla birlikte, genç devletlerin en önemli uluslararası sorunlar konusundaki tutumlarının kesinliği, onların dünyadaki otoritelerinin artışı, ABD devlet adamlarını, yaptıkları açıklamalarda bloksuzların mevcudiyet hakkını tanımak, bloksuzluk politikasının çeşitli ihtiraz kayıtlarıyla kınanmasını azaltmak, onlara yaltaklanmak zorunda bıraktılar. Bütün bu ihtiraz kayıtları ve sözlü tavizler, tabii, bloksuz devletler konusundaki Amerikan politikasının özünü değiştirmede. ABD resmî kişilerinin, bağımsız politika yürütme hakkına saygı konusunda ifade ettikleri herkesçe bilinen açıklamalar, bu sorunlar konusunda tanınmış bir uzman olan J. King'in sözlerine göre, «tarafsızları bloksuzluk politikasından çıkarma denemelerinin başarısızlığını kabulden başka bir şey değildir.»

50 yıllarının sonunda genellikle Amerikan politikası ve özellikle «Üçüncü Dünya» konusundaki Amerikan politikası, emperyalist sömürge sisteminin dünya çapında iflâsının sonucunu teşkil eden şiddetli bir kriz dönemine girdi.

Emperyalizm, yeni koşullarda, artık, «kuvvet politikası» üzerine hesaplar yapamıyordu. Bu, kuşkusuz, ABD yönetici çevrelerinin daha önce ilân ettikleri belli başlı dış politika amaçlarından vazgeçtikleri anlamına gelmez. Fakat, bu çevrelerin dış politika stratejilerini yeniden gözden geçirmeleri, dış politik mücadele taktiklerini değiştirmeleri, politikalarını daha esnek, değişen dünya gelişme koşullarına daha kolay uyabilen bir hale getirmeleri gerekti.

60 yıllarının başlarında «Üçüncü Dünya»nın kaderine ilişkin sorun, Amerikan politikasındaki en önemli meselelerden biri olmaktadır, çünkü, Amerikan yönetici çevrelerinde, 60 yıllarının

Asya ve Afrika ülkelerinin çoğunlukla uluslararası alandaki kuvvet oranına bağlı olacak olan gelişme doğrultularının belirlenmesi için çözümleyici yıllar olduğuna ilişkin düşünce yerleşmiştir.

«Üçüncü Dünya» konusundaki yeni Amerikan stratejisinin merkezinde, genç devletlerin ekonomik ve sosyal yaşam alanı yer alıyordu. Birleşik Devletler, diğer kapitalist devletlerin kuvvet ve olanaklarını celbederek özgürlüğüne kavuşan genç devletleri dünya emperyalist sistemine bağlamayı, onları ekonomik ve politik bakımdan bu sisteme bağımlı bir tür taşra haline getirmeyi umut ediyorlardı. Bu amaçlar uzun süreli bir niteliğe sahiptiler. Bunlar, J. Kennedy'nin, daha sonra ise Johnson'un tüm yönetim devresi boyunca başlıca amaçlar olarak kaldı ve 70 yıllarında da R. Nixon ve ardından G. Ford yönetimleri tarafından da temel amaçlar olarak doğrulandılar.

Genç devletlerin gelişme gereksinimlerini gözönünde bulunduran ABD, yeni aşamada, bu gereksinimlere görünüşte uygun düşen «sosyal reformlar» taktiğini ortaya koydu. Genç devletler tarafından toprak reformları yapılmasını, vergilendirme reformunu, eğitim sisteminin bir parça iyileştirilmesini Birleşik Devletler, bu devletlere yaptıkları yardımın «koşulları»ndan biri haline getirdi. Bu taktik, «devrimin daraltılması» taktiği adını aldı ve Senatör Fullbright, bunu açıkça «devrimin panzehiri» olarak adlandırdı.

Bloksuz devletlerin dış politikası konusunda, ABD tutumunu usulen değiştirdi. Bloksuzluğun açık ve uzlaşmaz biçimde reddinden, bu politikayla görünüşte bir uyumaya geçti. Ancak, sert antinötralizmden ayrılma, bloksuzluk politikası konusundaki kesin amaçların değişmesi demek değildi, çünkü, aslında ABD, halen bu politikayla mücadele ha-

lindeydi. Birleşik Devletlerin bloksuz ülkelere karşı, bloksuzluk politikasını içten parçalayabilecek, onun antiemperyalist içeriğini kısırlaştırabilecek, bu ülkeleri sosyalist topluluk devletlerinden tecrit edebilecek ve bloksuzluğu emperyalizmin dümen suyunu izleyen bir politika haline getirebilecek olan her türlü olanaktan yararlanma arzusu, bu yıllar için özellikle karakteristiktir.

Amerikan emperyalizmi, bu aşamada, «Üçüncü Dünya» ile ilgili olan kendi meselelerinin çözümüne Avrupa devletlerini de celbetmek istedi. Yeni sömürgecilik politikası, emperyalist devletlerin kollektif politikası niteliğini taşımaya başladı.

ABD yönetici çevreleri, yeni stratejik anlayışa uygun olarak bir taktik hazırladılar. Ekonomik olanaklar birinci sıraya yükseldi. Belli bir amaca yönelik olarak ekonomik yardım yapmak, yurt dışından yapılan özel yatırımlar akımının düzenlenmesi, gelişmekte olan devletlerin, Batı'nın üstün etkiye sahip olduğu belirli ekonomik ve ticari gruplara bağlanması ve çeşitli ekonomik şantaj vasıtaları — İşte Amerikan politikacılarının bloksuz devletler konusunda giriştikleri eylemlerin tam olmayan listesi.

ABD yöneticileri çevreleri, 60 yıllarının başında, ekonomik yardımı, dış politikalarının başlıca silâhı olarak kullandılar. 60 yıllarının ilk yarısında kalkınma için yapılan başlıca yardım, önde gelen bloksuz devletler, Mısır, Hindistan ve Endonezya'nın bulunduğu Yakın ve Orta Doğu bölgeleri, Güney ve Güney-doğu Asya'ya yöneltilmişti.

Ancak 60 yıllarının ortalarından itibaren ABD'nin bloksuz ülkelere ilişkin politikası yeniden şiddetlendi. Amerikan emperyalizmi, ulusal-kurtuluş hareketinin üstesinden gelmek ve «Üçüncü Dünya» ülkelerinin kaderlerine ilişkin me-

seleyi kendi yararına nihai olarak çözümlenmek için gelişmekte olan ülkelerdeki iç politik ve ekonomik istikrarsızlığın artışıyla yararlanmaya karar verdi.

Asya'daki en önemli darbe Hindistan'da indirildi. 1965 yılı Şubat ayında, ABD ordusunun askerleri Güney Vietnam'a çıktılar, Amerikan uçakları Laos'u bombaladı, Kamboçya'ya karşı kışkırtma eylemleri arttı. ABD 7. Filosu Hint Okyanusu'na girdi.

Afrika'daki başlıca dayanak, Angola ve Mozambik'teki özgürlükçü güçlerin boğulmasında Portekiz'in desteklenmesi üzerine yapıldı.

1965 yılı Nisan ayında ABD, Latin Amerika'da Dominik Cumhuriyeti'ne karşı silahlı bir müdahalede bulundu.

1966 yılı ortalarında Başkan Johnson, Asya'daki ulusal-kurtuluş hareketine açıkça savaş açan «Asya doktrinini» ilân etti.

Böylece 60 yıllarının ortalarında ABD egemen çevreleri, askeri-politik baskı, zorbalık ve tehdit yöntemlerini geniş biçimde kullanmaya başlamış oldular. Aynı zamanda yardım verilmesine ilişkin ilkeler yeniden gözden geçirildi.

1966 yılında dış yardıma ilişkin yeni Amerikan yasası, özellikle bloksuz ülkelere yapılacak yardım için daha sert kriterler getirdi. Yardım edilen ülkelerin sayısı büyük ölçüde azalmıştı. 1967 mali yılında, tüm Amerikan ekonomik yardımının % 92'si sadece 20 ülkeye; kalkınma istikrazlarının % 34'ü 8 ülkeye; «destekleyici» yani olağanüstü durumlarda yapılan yardımın % 93'ü 5 ülkeye verilmişti. Yapılan yardımın faiz hadleri yükseldi. Politik koşullar da yardım programına dahil edildi (Demokratik Vietnam Cumhuriyeti'yle ticaret yapan ülkeler her türlü yardımdan, özellikle de

yiyecek yardımından yoksun kaldılar). 1965 yılından itibaren ABD'nin Asya'daki askeri müttefiklerine yapılan yardım miktarı, bloksuz ülkelerin zararına artmaya başladı. Üstelik, bloksuz ülkelere yapılan yardım, hemen hemen tamamen istikraz şeklinde, askeri müttefiklere yapılan ekonomik yardım ise karlıksız para yardımı şeklindeydi.

Ancak 60 yıllarının sonuna doğru, ABD'nin bloksuz devletlerin politik bağımsızlığının güçlenmesine engel olmayacağı, onların ekonomik bağımsızlık mücadelesini daraltamayacağı tamamen ortaya çıkmıştı. ABD yönetici çevreleri, geniş, ekonomik, politik ve ideolojik müdahale vasıtalarını kullanmalarına rağmen, çağdaş uluslararası ilişkilerin önemli bir politik faktörü olarak bloksuzluğu ortadan kaldırmayı, onun anti-emperyalist içeriğini kısırlaştırmayı başaramadılar.

70 yıllarının başları emperyalist ve bloksuz devletler arasındaki çelişkilerin derinleşmesiyle, antiemperyalist mücadelenin yeni yükselişle belirginlik kazandı. Bloksuzların ve genel olarak tüm gelişmekte olan ülkelerin 70 yıllarının ilk yarısında emperyalist sömürüye karşı kendi hakları için yaptıkları mücadele, yeryüzünde barışsever devletlerin aktif politikasının etkisiyle «soğuk savaş»tan uluslararası gerginlik yumuşamasına geçiş döneminin başladığı daha elverişli koşullarda devam etti. Bu yıllarda yeni sömürgecilik politikası derin bir kriz geçirdi.

Yeni koşullarda özgürlüğüne kavuşan ülkeler emperyalist diktaya, giderek daha emin şekilde karşı koymaktalar. Onların uluslararası aktifliği büyük ölçüde genişledi. Bu aktiflik, çeşitli uluslararası birlik ve örgütler (Afrika Birliği Örgütü, «77'ler» Grubu, bağımsız ekonomik örgütler vb.) çerçevesinde de-

vam ediyor, ancak, bloksuz ülkeler hareketi, onların önceki gibi en tam ve genel biçimdeki politik ve ekonomik çıkarlarını ifade ediyor. Bloksuz ülkelerin Lusaka (1970) ve Cezayir (1973) konferansları ve Lima'daki Dışişleri Bakanları Konferansı (1975) bu durumu inandırıcı şekilde göstermişti. Bloksuz ülkeler grubunun BMT'deki ve dördüncü UNCTAD toplantısındaki girişimleri de bunu ifade etmektedir.

«Üçüncü Dünya» devletlerinin ve bloksuz ülkelerin dış politika faaliyetleri, son zamanlarda iki yeni özellikle belirginleşmeye başladı. Birincisi genç devletlerin, dağınık, izole edilmiş eylemlerden pratik olarak tüm «Üçüncü Dünya» devletlerinin katıldıkları kolektif anti emperyalist eylemlere geçmiş olmasıdır. İkincisi, ayrı ayrı özel tavizler için mücadele etmek yerine, bu devletlerin uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesi ve ekonomik ilişkilerin köklü biçimde yeniden kurulması konusunda geniş bir program ortaya koymalarıdır (Örneğin, 1974 yılı Mayıs ayındaki VI. BMT özel toplantısı ve 1976 Mayıs'ındaki 4. UNCTAD toplantısı tarafından onaylanan yeni bir uluslararası ekonomik düzen kurma talebi).

Ancak emperyalizm, savaş sonrası tarihin gösterdiği gibi, savaş olmasızın pozisyonundan vazgeçmemektedir. 70 yıllarının ilk yarısı, emperyalist devletlerin, değişen dünya koşullarını ve kendi iç zorluklarını hesaba katarak safalarını yeniden düzenleme konusundaki umutsuz çabalarını bize göstermektedir.

«Üçüncü Dünya» ve özellikle bloksuz devletlere ilişkin 70 yıllarına ait Amerikan dış politika programı, Nixon ve Ford'un «doktrinlerinde» ifadesini bulmuştur. Bu programlar, ABD'nin önceki emperyalist amaçlarını gerçekleştirme, yani özgürlüğüne kavuşan ülkelerin sö-

mürülmesini mümkün olduğu kadar uzatmak için bu ülkelerin kalkınmasına yön verme arzusunu yansıtmıştır.

Amerikan sermayesinin ve öteki yabancı özel sermayenin bloksuz ülkelerde daha aktif faaliyete teşvik edilmesi, ekonomik ve teknik yardım mekanizmasının kullanılması ve ideolojik baskının artırılması gibi daha önceki aşamalarda kısmen denenmiş yöntemler, bloksuz ülkelere ilişkin Amerikan politikasının geniş amaçlarının gerçekleştirilmesine yol açtı.

70 yıllarının başında ABD'de, «Üçüncü Dünya» ülkelerinde «yapıcı» ve «garantili» sermaye yatırımı yapma konusunda Amerikan firmalarına yardım etmek amacıyla özel örgüt ve korporasyonlar kuruldu. Gelişmekte olan ülkelere yardım programında başlıca amaçlar ve üstünlük sırası yeniden gözden geçirildi. Güvenlik amacıyla yapılan yardım birinci sıraya yükseldi, onu hayır yardımları ve ancak daha sonra kalkınma için yapılan yardım izledi. Yardım konusunda ciddi bir seçime ilişkin tez doğrulandı ve güç kazandı: Yardım, öncelikle, «Üçüncü Dünya» daki anlaşmazlıklarda ABD'nin «yardımcıları» niteliğinde kilit öneme sahip ülkelere verilecekti.

«Üçüncü Dünya»nın ayrılma sürecinden yararlanma, ulusal gelir düzeyi bakımından kendi aralarında farklılıklar gösteren bloksuz ülkeler grupları arasındaki çelişkilerin artması ve şiddetlenmesi, bu ülkelerin birliğinin bozulması üzerine yapılan hesaplar, emperyalist taktikte önemli bir yer işgal etmektedir. Emperyalizm yiyecek maddesi teslimatlarını, ekonomik yardımı, silâh teslimatını vasıta olarak kullanmaya devam ediyor ve bu ülkeler arasında krizlerin giderilmesine engel oluyor.

Emperyalizm, önceki gibi, bloksuz ülkelere doğrudan kuvvet yoluyla baskıda bulunmaktan vazgeçmedi. 1973 yılında CIA tarafından kışkırtılan askeri darbe yardımıyla Şili'deki ilerici S. Allende Hükümeti devrilmişti. 1975 yılının başında, ABD Diplomasi Müdürlüğü Başkanı, «Business Week» dergisine verdiği mülâkatta, bazı şartlar altında Yakın Doğu'nun petrol çıkararak ülkelere karşı kuvvet kullanılmasına imkân veremeyeceğini açıklamıştı. 1976 yılı Ocak ayında Senato'da konuşan H. Kissinger, uluslararası örgütlerde Amerikan öne-

rileri aleyhinde oy vermeye devam eden ülkeleri ekonomik müeyyidelerle tehdit etmişti.

Ancak tarihi geriye çevirmek olanaksızdır. Emperyalizm, dünya halklarının kaderlerini idare etme konusundaki tekeli hakkını ebediyen yitirmiştir. Emperyalizm «Üçüncü Dünya» daki önemli pozisyonlarını henüz muhafaza etse bile, genç, bağımsız devletlerin politikası, artık batının başkentlerinde hazırlanmıyor. Bunlar, dünya çapındaki ciddi ve geriye çevrilmez değişikliklerdir.

TÜSTAV

SOVYET ÇİN İLİŞKİLERİ ÜZERİNE

İ. ALEKSANDROV

SBKP Merkez Komite Genel Sekreteri L.İ. Brejnev'in, Parti 25. Kongresi'ne sunduğu raporda, dünya sosyalizmine, diğer sosyalist ülkelerle olan dostluk ve işbirliğinin gelecekteki güçlenmesine ilişkin sorunlara önemli bir yer ayrılmıştı.

Her sosyalist ülkenin gelişmesinin, sosyalist devletler egemenliğinin güçlenmesinin yanısıra, aralarındaki karşılıklı ilişkilerin giderek sıklaştığı, politikalarında, ekonomi ve toplumsal yaşamlarında giderek daha fazla ortak öğelerin belirdiği de yer alıyordu.

Tam eşitlik ve beraberlik, verimli ekonomik, politik ve ideolojik işbirliği, dayanışma ve karşılıklı yardım; Sovyetler Birliği ve SBKP'nin sosyalist ülkelerin ve kardeş partilerin büyük çoğunluğu ile olan ilişkilerinin temelini meydana getiriyor.

Ancak, sosyalist devletlerin büyük çoğunluğunu hedef alan ve bütün dünyada en aşırı gerici çevrelerin tutumuyla birleşen bugünkü Çin yöneticilerinin izlediği politika, bütün bunlara tamamen ters düşüyor. L.İ. Brejnev bu konuda şöyle diyor: «Bu politika, sadece sosyalist ilke ve amaçlara ters düşmekle kalmıyor, aynı zamanda emperyalizmin, sosyalizme karşı yaptığı mücadelede kullandığı önemli bir koz durumuna gelmiş bulunuyor.»

SBKP Merkez Komitesi'nin, 25. Kongre'ye sunduğu raporda, şöyle deniyor: «Partimiz Çin'le olan ilişkilerde, 24. Kongre'nin saptamış bulunduğu çizgiyi harfiyen izliyor. Bu çizgi ise bizzat hayat tarafından doğrulanmış bulunuyor.»

Geçen 5 yıl, dünya sosyalizminin ve uluslararası komünist hareketinin Maoçu iktidarın ideoloji ve politikasına karşı yapılan mücadelede büyük başarılarla ulaştığını açıkça tanıtıyor.

Kardeş partiler ve sosyalist devletler, maocu politikaya ve onun anti-leninist kuramlarına karşı başarılı bir mücadele veriyor. Sosyalist birliğin, onun dünyadaki otorite ve etkinliğinin baltalanmasını hedef alan maocular, bu hesaplarında yanılmış bulunuyorlar. Onlar, Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist devletlerin gelişen ülkelerle olan bağlarının genişlemesini ve güçlenmesini engelleyemediler, uluslararası yumuşama sürecini baltalamayı başaramadılar.

Uluslararası planda büyük yenilgilerine rağmen, Mao-Tse-Tung grubu, şimdiye kadar izlediği yoldan dönmeyi düşünmüyor, ortamın gerginleşmesine yol açan girişimlerini sürdürüyor, özellikle farklı toplumsal düzenlere sahip devletler arasında çeşitli çatışma ve ihtilâfları tahrik etmeye çalışıyor. Maoçu liderlerin, tüm insanlığı ve öncelikle SSCB ve ABD halklarını, yeni bir dünya savaşı alevi içinde birbirlerini yoketmeye ittikleri açıkça anlaşılıyor.

Bunun yanı sıra Pekin yönetiminin uluslararası düzeydeki girişimlerinin, dünya sosyalizminin ve onun işgal ettiği mevzilerin zayıf düşürülmesini hedef aldığı görülüyor.

1974 yılı başlarında Mao iktidarı, «sosyalist blok, artık varlığını yitirmişti» şeklinde bir beyanda bulunmuştu. 1973 yılında X. Kongre'de onaylanan Çin Komünist Partisi Tüzüğü, 1975 yılı Ocak ayında kabul olunan Çin Halk Cumhuriyeti yeni Anayasası, Sovyetler Birliği ve tüm sosyalist birliğe karşı mücadeleyi, kendine hedef olarak saptamıştır. Böylelikle, Mao-Tse-Tung ve grubu, anti-sovyetik görüşlerini, Çin'in resmî parti ve devlet çizgisiymiş gibi partiye, ülkeye ve Çin halkına zorla kabul ettirmeye çalışıyor.

SSCB'ni Çin'in düşmanı olarak Çin halkına inatla kabul ettirmeye çalışan Mao-Tse-Tung ve grubunun uygulamalarında da bütün bunlar sürekli biçimde tezahür ediyor.

Mao-Tse-Tung grubunun anti-sovyetizmi, sadece Sovyetler Birliği'ne karşı olan tutumun belirlenmesi değil, maocuların sosyalizm aleyhtarlığının da en açık biçimiyle belirlenmesidir. Sovyetler Birliği'ne ve diğer sosyalist ülkelere karşı mücadelesini giderek artıran Pekin yöneticileri, başta en gerici, anti-komünist çevreler olmak üzere, kapitalist ülkelerle ilkesiz siyasal ve ekonomik bağlar geliştiriyorlar. Emperyalizmi değil, sosyalist devletleri baş düşman ilân eden Mao-Tse-Tung ve grubu, bu devletlere karşı sürdürdükleri mücadelede de, emperyalistlerin destek ve yardımından medet umuyorlar.

SBKP 25. Kongresi'ne katılan ve maocuların bu Sovyet aleyhtarı tutumlarını anti-komünizmin en tehlikeli şekli olarak yorumlayan yabancı konuklar — yani, dünya komünist ve işçi partileri yöneticileri, Pekin'in politikasını şiddetle kınadılar, kınıyorlar.

Mao-Tse-Tung ve grubu, şimdi, Sovyet-Çin ilişkiler tarihini yeniden düzenlemeye, SBKP ve Sovyet devletinin Çin'e karşı uyguladığı enternasyonalist politikanın içtenliği hakkında, Çin halkı ve dünya kamuoyunda şüphe uyandırmaya çalışmaktadır. Ne var ki, tarihî gerçeklerin de açıkça kanıtlandığı gibi, Sovyet ve Çin halklarının birbirlerine yabancı kalmaları ve hele hele düşmanlık ve karşılıklı çekişmelere âlet olmaları için hiç bir somut sebep yoktur. Aksine, SSCB ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin tarihî deneyi, iyi komşuluk, dostluk ve işbirliği için gerekli tüm şartların eskiden de, bugün de mevcut olduğunu doğruluyor. Sovyet ve Çin halklarının dostluk tarihinde, pek çok güzel sayfalara rastlanır. Sovyet insanları, Çin halkının devrimci mücadelesine, sosyalizmi kurmakta ki çabalarına her zaman derin saygı ve yakınlık duymuşlar ve hiç bir çıkar gözetmeksizin, yardımda bulunmuşlardı. Mao-Tse-Tung ve grubu bu güzel sayfaları unutturmaya çalışıyor, anti-sovyetizmi ısrarla ve sistematik bir biçimde alevlendiriyorlar.

Anti-Sovyetizmin başlıca örgütleyicisi ve teşvik edicisi olan Mao-Tse-Tung'un Sovyetler Birliği ile olan ilişkileri gerginleştirmeyi öngören belirli bir «program» öteden beri izlediği inkâr edilmez bir şekilde biliniyor. SBKP'nin ve Sovyet Hükûmeti'nin, Sovyet-Çin ilişkilerini normalleştirmek için somut adımlar atılmasını öneren çağırılarının, Çin yöneticileri tarafından ya cevapsız bırakılmasının, ya da son derece tutarsız ve asılsız bir takım suçlama ve yalanlar seli içinde bile bile duymazlıktan gelinmesinin en önemli sebeplerinden birini de burada aramak gerekir.

Mao-Tse-Tung, daha 1958 yıllarında, «bölünmeye hazırlıklı olma» zorunluluğundan, uluslararası komünist hareketi ve sosyalist blokun «bölünmesinden korkmamak gerektiğinden» söz ediyor ve SSCB ile SBKP'ne karşı «ihtilâflar yaratmayı» amaç ediniyordu. 1964 yılında, SBKP ve pek çok diğer kardeş partiler, Çin Halk Cumhuriyeti ile olan ilişkileri düzenlemek için gayret sarfederlerken, Mao-Tse-Tung, Sovyetler Birliği ile bütün ilişkileri koparma fikrini çevresine kabul ettirmeye çalışıyordu. Mao-Tse-Tung, bu bölücü politikayı, kendi «devrimciliklerine» ilişkin tumturaklı sözlerle, SBKP'ni ve diğer marksist-leninist partileri asılsız «revizyonizm» suçlamalarıyla örtbas etmeye çalışıyorlardı.

SBKP ve Sovyet Hükûmeti, Sovyet-Çin ilişkilerinin normalleşmesi ve düzenlenmesi için elinden geleni yapmış ve yapmaya devam etmektedir.

Özellikle SBKP Merkez Komitesi'nin 1964 Ekim ayı toplantısından sonra büyük yapıcı bir çalışma oluşturmuştur. Parti Merkez Komitesi, aradaki ciddi ideolojik görüş farklarına rağmen, devletlerarası ilişkileri geliştirmenin, başta barış, güvenlik ve halkların bağımsızlığı mücadelesinde, emperyalist güçlerin saldırgan girişimlerinin etkisiz bırakılmasında olmak üzere, pratik eylem birliğini sağlamanın zorunlu olduğu kanısındaydı. Diğer marksist-leninist partilerce desteklenen SBKP, o zaman, Çin Halk Cumhuriyeti iktidarının görüş ve faaliyetini açıkça eleştirmeye tek tarafı olarak son vermişti. Oysa onlar, buna kulak asmaktan öteye, anti-sovyet çizgilerini daha da derinleştirmişlerdir.

Bilindiği gibi, SBKP Merkez Komitesi ve Sovyet Hükûmetinin daveti üzerine, Çin Halk Cumhuriyeti'nin bir parti-hükûmet delegasyonu, 1964 yılı Kasım ayında Moskova'yı ziyaret etti. Yapılan görüşmeler sırasında, Mao-Tse-Tung grubunun anlaşmazlıkları ortadan kaldırmaya yardımcı olacağına ültimatom niteliğindeki kendi isteklerini Sovyetler Birliği'ne zorla kabul ettirmeye çalıştığı açıkça anlaşıldı.

SBKP'nin, kongreleriyle saptanmış bulunan ve SBKP programında yer alan politikasını değiştirmesini ve bunun yerine, «Mao-Tse-Tung'un fikirlerini» benimsemesini talep eden, komünist partiler arası ilişkilerde şimdiye kadar rastlanmamış bir istekte bulundular.

SBKP'den 1957 ile 1960 yılları komünist ve işçi partileri toplantıları belgeleriyle onaylanan çizgiden ayrılması, bunun yerine Maoist kuramları kabul etmesi istendi.

Pekin yönetimi; Partimizin, Mao-Tse-Tung'un maceracı anti-leninist fikirlerinin dümen suyunda gitmesini, Sovyet halkının maddî ve kültürel düzeyinin her bakımdan yükseltilmesine, komünizmin inşası için gerekli barışçı koşulların yaratılmasına yönelik çizgisinden, kapitalist ülkelerle barış içinde birlikte varolma politikasından vazgeçmesini istemişti. Uluslararası hareketçe saptanmış genel çizgiye uyan SBKP'nin Mao-Tse-Tung grubunun bu isteklerini kesinlikle geri çevirdiğini söylemeye gerek yok.

1964 yılı Kasım ayında, SBKP kongreleri siyasal çizgisinin ve parti programının, tüm partinin, tüm Sovyet halkının iradesini ifade ettiği Çin delegasyonuna kesinlikle bildirildi. Ayrıca, gerek Sovyetler Birliği'nin, gerek Çin'in çıkarlarının, kendilerini birbirinden ayıran değil, birleştiren öğelerden hareket etmelerini gerektirdiği, bazı görüş ayrılıklarına rağmen, sosyalizm davasına ve SSCB ile Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki dostluğa hizmet edebilecek ortak noktaların bulunabileceği ifade olundu. Bazı sorunlarda fikir alışverişinde bulunmak, iki parti ve ülke arasında güven ve işbirliğini geri getirmek için SBKP ve Çin Komünist Parti temsilcileri arasında yüksek düzeyde bir görüşme düzenlenmesi de önerildi. Çin yetkilileri, Sovyet tekliflerini kabul etmek istemediler.

SBKP'nin ve diğer partilerin karşılıklı kabul edilebilir kararların araştırılmasına yönelik çeşitli çağrılar, Mao-Tse-Tung ve kliğince tamamen duymazlıktan gelindi. Mao-Tse-Tung, en az «on bin yıl» devam edecek olan alenî polemikten «gökyüzünün çökmeyeceğini, balıkların yüzmeye devam edeceğini, otların ise büyümeye devam edeceğini» söylüyordu.

İki parti arasında hâlâ mevcut olan köprüleri yıkan Çin yönetiminin, 1965 yılı «kültür devrimi» arifesinde yaptığı resmî açıklama şöyleydi: «Çağımızın tüm temel sorunları konusunda, taban tabana zıt görüşlere sahibiz.»

1966 yılında SBKP Merkez Komitesi, Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'ni, Parti 23. Kongresine davet etti. Çinli liderler, bu daveti reddettiler. SBKP, partiler arası ilişkileri yenilemek amacıyla birkaç adım daha attı, ancak anti-sovyetizm yolundan vazgeçmeyen Mao-Tse-Tung grubu, SBKP ile tüm bağları kopardığını bildiren bir cevap vermekle yetindi.

Çin halkı ile dostluğunu korumaya kararlı olan Sovyetler Birliği, devletlerarası ilişkilerin geliştirilmesi, SSCB ve Çin Halk Cumhuriyetinin en yüksek düzeydeki temsilcileri arasındaki bağlar konusunda defalarca önerilerde bulundu. Bu konuya SBKP 23. Kongre kürsüsünden de özellikle değinildi. 1969 yılı Eylül ayında SSCB ve Çin Halk Cumhuriyeti hükûmet başkanları arasında, karşılıklı anlaşma uyarınca bir görüşme yapıldı. Bu görüşmede, diğer sorunların yanısıra, taraflar, yüksek düzeyde görüşme yapılması konusunda anlaşmaya vardılar. Ne var ki, Sovyetler Birliği'nin 1970 yılı Temmuz ve 1973 yılı Haziran aylarında yaptığı resmî teklifler, cevapsız bırakıldı.

1969, 1970, 1971 ve 1973 yıllarında Sovyet Hükûmeti iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik önemli anlaşmaların imzalanması konusunda Pekin'e teklifte bulundu. Bu anlaşmalar, kuvvete başvurmama, birbirlerine karşı savaş hazırlığını yasaklama ve böyle bir savaş propagandasına girişmeme, saldırmazlık gibi bir takım yükümlülükler içeriyordu. Örneğin, 1971 yılında Çin Halk Cumhuriyeti Hükûmeti'ne, kuvvete başvurmama anlaşmasının imzalanması teklif edilmişti. Bu anlaşma, tarafların, başta a) normal; b) roket; c) nükleer olmak üzere çeşitli silâhların kullanılacağı silâhlı güçlerin birbirlerine karşı kullanılmamasını açıkça ortaya koyacak nitelikte olacaktı. 1973 yılında Çin Hükûmeti'ne verilen saldırmazlık paktı tasarısında ise her iki tarafın da «herhangi bir silâha başvurmaksızın kara, deniz ya da havada birbirine karşı saldırıya geçmemeyi ya da böyle bir saldırı tehdidinde bulunmamayı taahhüt ettikleri» öngörülmüyordu.

Sovyetler Birliği, uzun vâdeli anlaşmalara dayanan ve komple sanayi donatım alışverişinin yenilenmesini öngören karşılıklı yararlı ticaretin (sınır boyundaki ticaret de dahil olmak üzere) geliştirilmesi için defalarca

girişimlerde bulundu. Ayrıca bilim akademileri arasındaki işbirliğinin kurulması, sağlık ve spor alanlarında çeşitli temasların gerçekleştirilmesi, dostluk cemiyetleri arasında ilişkilerin yenilenmesi, gazete muhabirleri mübadelesi konusunda çeşitli öneriler yapıldı.

Ama Sovyetler Birliği'nin tüm önerileri ya cevapsız bırakıldı ya da Pekin tarafından geri çevrildi.

Gerçi zaman zaman Pekin'den, Sovyetler Birliği ile barış içinde birlikte yaşama ilkeleri uyarınca ilişki kurmaya hazır oldukları yolunda sözler duyuluyordu. Ne var ki, bütün bunlar lâfta kaldığı gibi, üstelik, buna benzer her açıklamadan sonra, maoist propaganda şiddetli bir anti-sovyetizm krizine yakalanmakta gecikmiyordu.

SSCB'nin «Çin'e âni olarak saldırabileceği»nden ya da «Kuzey'deki tehlike»den söz eden maocular, ülkenin militarizasyonuna hız veriyor, ülkeyi, «ulu liderin» tüm buyruklarına kayıtsız şartsız boyun eğmek zorunda bırakıyor, halkın kemerleri daha da sıkmasını istiyorlar. Maocular, halkın dikkatini iç ve dış politikadaki başarısızlıklardan uzaklaştırmak, halkı sürekli gerginlik ve korku içinde tutmak için de «Sovyet tehdidi» masalından yararlanıyorlar.

Çin halkının, maoizmle bağdaşmadığını belirtmek gerekir. Bunu, kısa süre önce Pekin'e ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer kentlerinde gelişen yeni olaylar da tanıtıyor.

Sovyet-Çin ilişkileri tarihini gözden geçiren, SSCB'nin önyak olduğu tüm yapıcı adımları bilenler, SBKP ve Sovyet devletinin, Çin Halk Cumhuriyeti ile iyi komşuluk ilişkilerini korumak, bunları geliştirmek ve iyileştirmek için elinden gelen her şeyi yaptığını rahatlıkla söyleyebilecek durumdadırlar. Aksine iddialar varsa, bunun sebebi Sovyetler Birliği ve SBKP değildir.

«Toprak sorunu» olarak adlandırılan bir başka mesele de, Mao-Tse-Tung ve grubunun sürdürdüğü Sovyet aleyhtarı çizginin önemli bir yerini tutar. Toplam 33 bin km²'lik bir alan kaplayan sınır boyundaki Sovyet toprakları hakkında tutarsız taleplerde bulunan Pekin, daha 1969 yılı Ekim ayında başlayan sınır düzenlemesine ilişkin Sovyet-Çin görüşmelerini ısrarla çıkmaza sürüklemektedir.

Çin temsilcileri, bu görüşmelerin ön şartı olarak, SSCB'nin tüm bu Sovyet topraklarını «ihtilâflı bölge» olarak ilân etmesini ve buradaki kontrolünü kaldırmasını istiyorlar. Ayrıca, adı geçen «ihtilâflı bölgeler» konusundaki taleplerinin yerine getirilmesinden sonra Çin Halk Cumhuriyeti

delegasyonunun, sınır düzenleme sorunlarının görüşülmesine razı olabileceği bir ultimatom şeklinde belirtiliyor...

Bu konudaki tavrımız açık ve seçiktir. Sovyetler Birliği, bir takım ön şartlar olmaksızın, sınır düzenleme sorunları konusunda Çin'le somut görüşmelerde bulunmaya hazırdır. L.İ. Brejnev, 1974 yılı Kasım ayında Ulan-Bator'da yaptığı konuşmada şöyle diyordu: «Bir takım yabancı toprak taleplerimiz yoktur ve bu nedenle bizim için hiç bir 'ihtilâflı bölge' mevcut değildir». Sovyetler Birliği'nin, Çin Halk Cumhuriyeti'nden ne ekonomik, ne toprak yönünden hiç bir iddia ve talebi olmamıştır: bu husus defalarca ve açıkça ifade edilmiştir. Sovyet-Çin sınırı boyundaki bazı kesimler konusundaki zorunlu düzeltmelere gelince, SSCB, eşit şartların sağlanması kaydıyla bunları yapmaya hazırdır. Böylelikle, Pekin yöneticilerinin sınır düzenlemesi etrafında yapay bir biçimde yarattıkları bütün sorular, SSCB ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin karşılıklı çıkarları içinde pekâlâ çözümlenebileceklerdir.

Çin Halk Cumhuriyeti yöneticileri, sınır sorunlarını karşılıklı kabul edilebilir biçimde düzenlemek yerine, SSCB'den akıl almaz toprak taleplerinde bulunmaya devam ediyorlar. Örneğin, pek çok Çin yayını, 1,5 milyon km²'yi aşkın Sovyet toprakları ile ilgili talepleri, sözde Rusya'nın işgal ettiği Çin topraklarından söz eden Mao-Tse-Tung'un 1964 yılında yaptığı «ifşaata» dayandırmak çabasındadırlar.

Bu konuda, vaktiyle V.İ. Lenin'in şu ifadesini, maoculara hatırlatmakta yarar vardır; «Varsın burjuvazi, sınır meseleleri yüzünden çirkin pazarlık ve çekişmelere atılsın, ama tüm ülke ve milletlere mensup işçiler, bu iğrenç mesele yüzünden dağılıp gitmeyeceklerdir.»

Maocuların toprak sorunları konusundaki tutumları, buna hiç bir hakkı olmadığı halde vaktiyle Çin'in pek çok komşu ülkeyi kendi uydusu olarak görerek «altın çağın» geri gelmesini düşleyen Çin imparatorlarının ve şovenistlerinin yayılma arzularından pek te farklı değildir.

Pekin'in tehlikeli mantığı izlenseydi, tüm Asya haritasını baştan başa düzenlemek gibi bir mesele ortaya çıkardı. Maocuların toprak istemlerinin, halklar arasında düşmanlığın alevlendirilmesi ile büyük hanlık hegemonyasını kurma arzusunu birleştiren, ileriye yönelik jeo-politik amaçlar güttüğü ortadadır. Bu da, maocuların ideoloji ve politikasının, başta Asya kıtasında olmak üzere barış ve halkların güvenliğini tehdit eden ciddi bir tehlike arzettiğini bir kez daha doğruluyor.

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere, sınır düzenlemelerine ilişkin Sovyet-Çin görüşmeleri masasında, Sovyet delegasyonunun önerdiği bir dizi yapıcı teklif bekliyor. Her iki tarafın da çıkarlarını dikkate alan bu tekliflerin tartışılması ve gerçekleştirilmesi, görüşmeleri, halen içinde buldukları çıkmazdan daha fazla gecikilmeksizin çıkarma olanağını sağ-

layacaktır. Bu yolu izlenip izlenmeyeceği, tamamen Çin yöneticilerine bağlıdır. Mao-Tse-Tung'un Sovyet topraklarına ilişkin ekspansionist plânlarına gelince, bunlar, kesinlikle başarısızlığa uğramaya mahkûmdur.

Mao-Tse-Tung ve grubu, SBKP'nin ve Sovyet devletinin Leninist iç ve dış politik çizgisini, kendi maceracı plânlarının gerçekleştirilmesindeki en büyük engel olarak görüyorlar.

Halkın yaşama düzeyinin sürekli geliştirilmesini hedefleyen SBKP'nin iç politikası, Çin halkının köklü çıkarlarına ters düşen ve öncelikle nükleer-roket potansiyelinin artırılmasında, «pirinç yerine top» gibi maoist sloganların uygulanmasına yönelik bulunan maocu politikanın tamamen karşıtı durumundadır. SSCB'nin uluslararası çizgisi, SBKP 24. Kongresi'nde kabul olunan Barış Programı'nın ve 25. Kongre'de onaylanan barış için mücadele programının uygulanması, uluslararası yumuşamayı hedef alan sosyalist dostluk ve birlik çizgisi, Çin yönetiminin hegemonyacı tasarılarına tamamen ters düşmektedir.

Pekin yöneticilerinin politikası, barış davası yönünden de büyük bir tehlike arz etmektedir. L.İ. Brejnev, SBKP 25. Kongresi'nde şöyle demişti: «Bu kundakçı politikayı her bakımdan püskürtecek Sovyet devletinin, sosyalist birliğin ve uluslararası hareketin çıkarlarını savunacağız. Şimdi artık maoist ideoloji ve politikanın, marksist-leninist öğretisi ile bağdaşmadığını söylemek yeterli değildir. Bu ideoloji ve politika, bu öğreتيye doğrudan doğruya düşmandır... Maoizme karşı prensipli, uzlaşmaz bir mücadele vermeye devam edeceğiz.»

SSCB ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki devletlerarası ilişkilere gelince, SBKP 25. Kongresi'nde, Sovyetler Birliği'nin bu ilişkileri barış içinde birlikte varolma ilkesine dayanarak normalleştirmeye hazır olduğu bir kez daha tekrarlanmıştı. L.İ. Brejnev şöyle diyor: «Eğer Pekin, gerçekten marksizm-leninizme dayalı politikaya döner, sosyalist ülkelere ters düşen tutumdan vazgeçer ve sosyalizm dünyası ile işbirliği ve dayanışma yolunda adım atarsa, bu, hiç kuşkusuz tarafımızdan gerekli ilgi ve yanmayı bulacak ve SSCB ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında enternasyonalizmin ilkelerine uygun düşen iyi ilişkilerin gelişmesi için gerekli olanaklar sağlanmış olacaktır. Şimdi iş, Çin tarafına kalmıştır.»

«Pravda» — 28.4.1976

TUSTAV

TAN DAĞITIM

TAN (İstanbul ve Anadolu)
DERGİ - KİTAP - BROŞÜR - POSTER

Dağıtımını yaptığımız dergiler:

İLKE - ÜRÜN - Ö. YOLU - BİRİKİM - İLERİCİ
YURTSEVER GENÇLİK - YENİ TOPLUM -
KURTULUŞ

DAĞITIMINI yaptığımız yayınevleri:

KİTLE - TEMEL - ÜRÜN - SORUN - SER - ULUSAL
KURTULUŞ - ODAK - ÖNCÜ - GÖZLEM - YÖN-
TEM - ANT - KORAL - YÜCEL - ODA - SUDA -
MAYA - KÖZ - MAY - SOSYAL - BİLİM - KONUK -
HABORA - ARARAT - TEORİ - GÜNCE - YOL -
PAYEL - HÜR - VARDİYA - ÜLKE - TOPLUM -
ÖZGÜN - TEL - YOL - SİNAN - YAR - AŞAMA -
ÇAĞRI - ANA - EVREN - TAN - YENİ DÜNYA -
Ö. YOLU - BİRİKİM - MİLİTAN - UMUT -
KAVA - KOMAL

Tek dağıtımını yaptığımız poster:
UMUT POSTER

Adres:

BAŞMUHASİP SOKAK TAN AP. 10/2 Cağaloğlu-
İSTANBUL, Tel: 28 27 41.

ilke

2. Cildi Çıktı

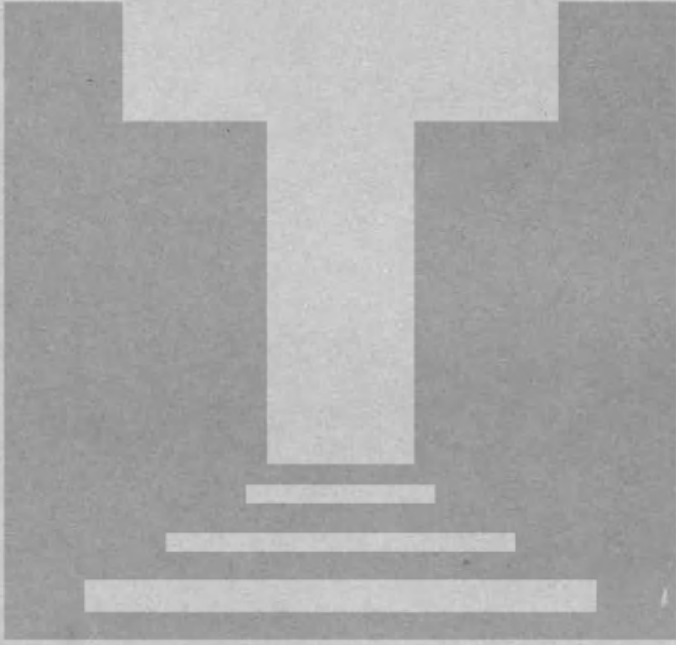
(Fiyatı: 75 T.L.)

7, 8, 9, 10, 11, 12. sayılar

- 5 Parti, 5 Program
- Türkiye'de Sermaye'nin Yapısı II
- Kıbrıs, Türkiye ve Emperyalizm
- Parti Üstüne
- Halkları, Halklara Düşman Edenler
- Radikal Reformcuulk: YÖN - DEVRİM Çizgisinin Eleştirisi.
- Allende'nin Faşistler Tarafından Canice Öldürülmesi Üzerine
- Türkiye İşçi Partisi Eleştirisi (I)
- Demokratik Alman Cumhuriyetinde Sosyalizmin 25 Yılı
- Devrimin Yıldönümü Üzerine Bir Konuşma (V.İ. Lenin)
- Türkiye İşçi Partisi Eleştirisi (II)
- MDD Hareketinin Eleştirisi
- Büyük Ekim Devrimi ve Öncesi
- Ekim Devriminin Dünya Tarihindeki Yeri

İsteme Adresi: P.K. 71 - İSTANBUL
(Toplu istekler yüzde 25 indirimlidir)

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV